

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

НЕПЭ — ЗЫНЫБЖЪ ХЭКИОТАГЪЭХЭМ Я ДУНЭЕ МАФ

Тинахыжъхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр! Тиветеран лъапIэхэр!

Чъэпыогъум и 1-м зэрэ Урысыеу зыныбжъ хэкиотагъэхэм я Дунэе мафэ хегъэуэфыкIы, тинахыжъхэм шхъэклафэ зрафэтшырэм изы шыхъатэу ар ыцит.

ШъуицIагъэ лыхъужъныгъэм, гушхуагъэм яцысэу тэркIэ ренэу ыцитыгъ ыкIи ыцит. Анахъ лъэхъэнэ кыинхэм шъуицIыфыгъэ, шъуигукIэгъу хэшынагъэп. Сыд фэдиз гүмэкIыгъо кыишъуфыкIыгъэм, тичIыгу гүпсэ кыиткIэхъуащтхэм къафшъуухъумэн, анахъ зэо пхъаишхэм текIоныгъэр къащидэшъухын, промышленностымрэ мэкъу-мэщымрэ зыпкэ ижъгъэуцожъынхэ, шъуикIэлэ-цIыкIухэр шъыпкыагъэ, цIыфыгъэ ахэлхэу шъуицIухэ шъульгъыгъэ.

ШъуицIэныгъэ, шъуиопыт, шъуиакъыл тиныбжъыкIэхэм, ыцIэныгъэм апэрэ лъэбэкъур ыцыздырэ пстэуми яцыкIагъэх. Уихэгъэу узэрэфшъыпкээн, егъэицIэрэ шIуагъэу цIыфлэпкым зэIуигъэкIагъэм лъытэныгъэ фэишIын, IофшIэным гүетыныгъэ фыуицIэн зэрэфаемкIэ шъо ыцисэ шIагъэу шъуицит.

Адыгэ Республикэм социальнэ политикэу ыцызрахъэрэм илъэныкIо анахъ шхъаIэхэм зыкIэ ащыц тинахыжъхэм афэ-гүмэкIыгъэныр, ащ хэхъэ медицинэ IэпыIэгъэу аратырэр нахъ тэрэуу зэхэцIэгъэныр, яцыкIэгъэ уцхэр аIэкIэгъэхъэгъэнхэр, ветеранхэмрэ пенсионерхэмрэ яцыIэкIэ амалхэр нахъышIу шIыгъэнхэр. Тинахыжъхэм апат тшIагъэр афэтшIэн фаеу атефэрэм шIахъ цIыкIоу зэрэщытыр къыдгүрэлэ.

Заомрэ IофшIэнымрэ яветеранхэу, пенсионерхэу лъытэныгъэ зыфэтшыхэрэр! Зыныбжъ хэкиотагъэхэм я Дунэе мафэ ехъулэу пстэуми тышгъуфэлъаIо псауныгъэ пытэ, ыцIэкIэишIу шъуицIэхэу, шъуигукIэ шъурэхъатэу, шъунасынышIоу илъэсыбэ джыри къэжъгъэицIэнэу! Шъуигүпсэ, кыишъуицIэгъэ цIыфхэм яуфэбагъэ ренэу зэхашъуицIэу бэрэ шъуыкытхэтынэу шъуфэтшIаIо!

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхъаматэу Федор ФЕДОРКО

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм
ищытхъуцIэхэр афэгъэшъошэгъэным ехъыллагъ

Адыгэ Республикэм икультурэрэ иискусствэрэ яхэхъоныгъэ ялахышхо зэрэхашIыхэрэм фэицI шыгъуицIэу «Адыгэ Республикэм иискусствэхэмкIэ изаслуженнэ IофшIэшху» зыфицIэрэ

Захарченко Виктория Виктор ыпхъум — Краснодар краим и Къэралыгъо бюджет научнэ-творческэ учреждениеу «Кубанскэ къээзэкъ хорым» ихудожественнэ пашэ игуадзэ;

ШытхъуицIэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ артист» зыфицIэрэ Попель Михаил Юрий ыкIом — Краснодар краим и Къэралыгъо бюджет научнэ-творческэ учреждениеу «Кубанскэ къээзэкъ хорым» ихор иартист;

ШытхъуицIэу «Адыгэ Республикэм культурэмкIэ изаслуженнэ IофшIаI» зыфицIэрэ

Малахов Владимир Михаил ыкIом — Краснодар краим и Къэралыгъо бюджет научнэ-творческэ учреждениеу «Кубанскэ къээзэкъ хорым» иотдел ипашэ игуадзэ афэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
кIы. Мыекъуапэ,
Ионыгъом и 30, 2011-рэ илъэс
N 113

ЛЫШЪХЪЭМ ИОФШIЭГЪУ-ЗЭIУКIЭГЪУХЭР

Къыхъашт илъэсым законьр аштэшт

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакIушынэ Аслъан Урысыем и ФСКН Краснодар краимкIэ и Регион ГъэlorышIаплэ АР-мкIэ икIутамэ ипашэу Александр Ведерниковым тыгъуасэ IофшIэгъу зэIуцIэгъу дырилагъ.

ГъэlorышIаплэ зыгъэгүмэкIырэ Iофыгъохэм, республикэрэ IэпыIэгъу кыфэхъун зэри-лъэкIышт лъэныкIохэм ТхъакIушынэ Аслъан къаIэупчIагъ. ЗифошIэн чанэу зэхэ-зыщэрэ къулыкIуым ипашэ рэ-зэныгъэ зыхэлъ гушIэхэр пигъохыгъэх.

Александр Ведерниковым кызырIуагъэмкIэ, наркотикхэм апэшIуекIогъэным пае республикэм шызэхашэгъэ комиссиэм ипшъэрылхэр дэгъоу зэригъэцIагъэрэм ыкIи ащ епхыгъэ профилактическэ Iофтхъабзэу рагъэкIокIыхэрэм яшIогъэшхо къэкIуагъ. Урысыем инэмыкI шъолъыркхэм ягъэпшагъэмэ, мы лъэныкIомкIэ Адыгем иIофхэм язытет нахъышIоу зэрэщытыр кыи-хыгъэуэфыкIыгъ, шысэхэри

кыиыгъэх. БлэкIыгъэ илъэ-сым елгытыгъэмэ, наркотикхэр зыгъэфедэхэу учетым хэтхэм япчъагъэ мыгъэ нэбгырэ 300 фэдизкIэ нахъ макIэ хъу-гъэ, бзэдэжшIагъэу зэрэхъа-гъэхэм хэпшыкIэу къащы-кIагъ.

ГүмэкIыгъо шхъаIэу А.Ведерниковым кыгъэнэфагъэр, Iзэгъу уц зэфэшхъафхэм ахашIыкIырэ дезоморфиныр наркоманхэм бэу агъэфедэ зэрэхъугъэр ары. Ащ кыиыкIыкIэ республикэм закон гъэнэ-фагъэ ыштэныр, наркотик зыхэлъ Iзэгъу уцхэр аптекахэм рецепткIэ къатIупшыцэ шIы-гъэныр игъо дэдэу ылытагъ. Тикъэралыгъо ирегион зырыз-хэм ащ фэдэ лъэбэкъу ашыгъ ыкIи ащ шIуагъэ кытыгъ. Илъэсэу тызыхэтым имэзиим

къыкIоцI дезоморфин грамм 200 фэдиз наркоманхэм къахы-хыгъ, ащ епхыгъэу бзэдэжшIэ-гъэ 30 зэрэхъагъ. 2010-рэ илъэ-сым елгытыгъэмэ, а пчъагъэр бэкIэ нахъыбэ хъугъэ. 2012-рэ илъэсым бэдзэогъум и 1-м кыдэкIышт федеральнэ зако-ным кызырэдильгъытэрэмкIэ, наркотик зыхэлъ уцхэр рецепткIэ къатIупшыцхэу ашIышт. Ау ащ емыжэхэу, региональнэ закон кыдэгъэкIыгъэн зэрэфа-ер, ащкIэ АР-м и Лышъхъэ къадыригъэштэнэу зэрэщы-гугъыхэрэр А.Ведерниковым кIэухым кыиуагъ.

ГъэlorышIаплэм ипашэ кыи-Iэтыгъэ гүмэкIыгъохэр зэшIо-хыгъэнхэмкIэ IэпыIэгъу кыи-зэрэфэхъушхэр ТхъакIушынэ Аслъан кыиуагъ. ТапэкIи ягъэ-хъагъэхэм къащамыгъаIэу, япшъэрылхэр шытхъу хэлъэу зэрагъэцIэштхэм ищыхъэ зэ-рэтелыр хыгъэуэфыкIыгъ.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тыри-хыгъ.

Гъэлъэшыгъэу Iоф ашIэшт

Адыгэ Республикэрэ загъэпсыгъэр илъэс 20 зэрэхъурэм фэгъэхыгъэ мэфэкI Iофтхъабзэу зэхаштхэр рэхъатэу регъэкIокIыгъэнхэм пае АР-м хэгъэу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ икIулыкIушIэхэм пшъэрылх гъэнэфагъэ-хэр афагъэуцух. Общественнэ рэхъатныгъэр къэухъумэгъэным, терактхэр къэмыхъунхэм афэшI Министерствэм план гъэнэфагъэ зэхыгъэ-уцагъ. Мы мафэхэм правэухъумэкIо орган-

хэм гъэлъэшыгъэ шIыкIэм тетэу Iоф ашIэшт. Джащ фэдэу гъогу-патруль къулыкIуым, хэушхъэфыкIыгъэ подразделенихэм, нэ-мыкI структурэхэм ялофышIэхэу мэфэкI Iофтхъабзэхэр къэзыгъэгъунэштхэм япчъагъэ ахагъэхъошт. Цыфхэр бэу зыщызэрэугъо-рэ чIыплэхэр, гъогузекIоныхыр шынгъончъэн-хэм анаIэ тырагъэтышт, социальнэ мэхъанэ зилэ псэуальэхэр къагъэгъунэштхы.

ЕДЖАКІОХЭМРЭ ТХЫЛЪЫКІЭХЭМРЭ

Москва къыщыдагъэкІыгъ

«Кавказым щыпсэурэ лъэпкъ-хэм япшысэхэр» зыфиІорэ тхылъыр тиражышхо хъоу бэмышІу Москва къыщыдагъэкІыгъ. Ащ Кавказым илъэпкъ зэфэшъафхэм япшысэхэр кыдэхъагъэх. Кавказ лъэпкъ-хэм я Урысые конгрессерэ «Эльбрусид» зыфиІорэ Къэбэртэе-Бэлъкъар ныбжьыкІэ Фондымрэ проектм кІэщакІо фэхъугъэх.

Тхылъыр чыпІэ зэфэшъафхэм ащыпсэурэ еджэкІо цыкІухэм, нахъыбэмкІэ урыс лъэпкъым, ателъытагъ. Урысыер пытэным пае лъэпкъхэм азыфагу зыкІыныгъэрэ зэгурыІоныгъэрэ илтын фае. Анахъу урыс унагъохэм ащанІурэ сабыйхэм Кавказым ипшысэхэр макІу зэрэзыхахырэр кыдалыти, Кавказым щыпсэухэрэм якультурэ нэмыкІ лъэпкъ-

хэр шагъэгъозэнхэр зэхэщакІохэм пшъэрылъуу зыфагъэуцужыгъ.

ЗэкІэмкІи лъэпкъ 24-мэ зэхалъхъэгъэ пшыси 120-рэ зэхугъоягъуу тхылъым кыдэхъагъ. Ахэр лъэпкъхэм якультурэ уащызгъэгъуазэхуу гъэпсыгъэх. Мэзэ зэкІэлъыкІохэм Іоф зыдашІэгъэ тхылъыр нэ-кІубгъо 738-рэ мэхъу.

(Тикорр.).

ТыфэгъушІо!

Адыгэ республикэ клиническэ сымэджэщым иврач-травматологэу НэмытІэкъо Къэплъан илъэсипшІ пчъагъэхэм цыфхэм япсауныгъэ икыуэхъумэн хъалэлзуу фэлажэ. Ащ иІофшІакІэ къралыгъом осэшІу кызырэфышІыгъэр лъэшэу гуапэ тчыхъугъ ыкІи тыгу кыддеІзу тыфэгъушІо, псауныгъэ иІзу джыри щытхъубэ фалонзу тыфэлъало. **Иныбджэгъухуу Лъэхъусэжэ Хъаджэрэтыбыйрэ НЭХЭЕ Рэмзандрэ**

ТхэкІо ныбжьыкІэхэм язэнэкъокъу

ТхэкІо ныбжьыкІэхэм язэнэкъокъоу «Жъогъобын 2011-рэ» зыфиІорэм мэфэкІ шІыкІэм тетэу зэфэхъысыжъхэр фашыгъэх. Мыекъопэ кълэ администратцием ныбжьыкІэ ІофхэмкІэ иотдел Іофтхъабзэм кІэщакІо фэхъугъ.

Отделым иІофшІу Марьяна Азизовам тызэрэщигъэгъозагъэмкІэ, тхэкІо ныбжьыкІэ 30 фэдизмэ ІофшІэгъи 100-м ехъу зэнэкъокъум кырахылагъ. Ахэр адыгабзэкІи урысыбзэкІи тхыгъэ лирическэ ыкІи прозаическэ ІофшІагъэх. Адыгеим инароднэ тхакІоу МэщбэшІэ Исхъакъ зипэщэ жюриим анахъ дэгъухэр кыыхыгъэх.

Зэнэкъокъум хэлэжъагъэхуу илъэс 14 — 17 зыныбжъхэм азыфагу апэрэ чыпІэр зыми щыубытыгъэп. ЯтІонэрэ чыпІэр псэупІу Гавердовскэм щыщ еджакІоу Апыщ Марьянэрэ Андреева Олесерэ зэдагошыгъ. Ящэнэрэ чыпІэр Шытхъалэ щыщ Егор Малевым фагъэшъошагъ.

Ілъэс 18-м кыщегъэжъагъуу илъэс 29-м нэс зыныбжъ-

хэм язэнэкъокъу апэрэ чыпІэр Смолин Сергей кыщыдихыгъ. ЯтІонэрэ чыпІэр Александра Соколенкэм фагъэшъошагъ. Ящэнэрэ Всеволод Федотовымрэ Сергей Рогочевымрэ зэдагошыгъ.

ТиыдэльфыбзэкІэ къатхыгъэхэ ІофшІагъэхэр зызэфэхъысыжъхэм апэрэ чыпІэр ЛыпцІэкъо Ларисэ кыдихыгъ. ЯтІонэрэ Ацумыжэ Адам.

Зэнэкъокъум хэлэжъагъэхэм щытхъу тхылъхэр афагъэшъошагъэх. ТекІоныгъэр кыдэзыхыгъэхэр шІухъафтынхэмкІэ агъэшІуагъэх.

ДАУТЭ Анжел.

УФ-м и Апшъэрэ Суд джы хэплъэщт

2009-рэ илъэсым имэкъуогъу мазэ и 15-м Мыекъуапэ щыщ кІэлитІум Краснодар краим кыкІыгъэ нэбгыри 4 Мыекъопэ районым ит къутырэу «17 лет Октября» зыфиІорэм джэщакІыгъэхуу ягуцафэхуу аубытыгъагъэх. Мы илъэсым, Іоныгъом и 5-м ахэм яІоф АР-м и Апшъэрэ Суд зэхифыгъ, ау кІалэхэм мыщ ямысагъэ хэмылзуу ары зэрэрихъухъагъэр. Іофыр зэхэзыфыгъэм зэрилъытэщтыгъэмкІэ, зым фитыныгъэ имыІу зрихъэрэ кІрахъомкІэ нэбгыриплІым язырэр ыукІыгъ, адрэм шакІохэм агъэфедэрэ ІашэмкІэ нэбгырищыр ыукІи, зы нэбгырэ шъобж хылыгъэхэр тырищагъэх.

Судым Іофыр зызэхефыхэм ыуж, зыр УФ-м и УК ия 105-рэ ыкІи ия 122-рэ, ятІонэрэ я 105-рэ статьяхэмкІэ аумысынхэр, ахэм кыдалыгътэрэ пшъэдэкІыжэ арагъэхыныр игъоу прокурорым ылытагъ. Арэу щытыми, зэрагъэмысэхэрэр икыоу къэзыушыхъатыщтхэр щымыІэхуу судым рихъухъагъ. Зым цыфыр зэраукІыгъэми, хэбзэнчъуу зэрахъэгъэ Іашэми иІоф ахэмылзуу, адрэм зыкыиухъумэжыгъуу ары зэрилъытагъэр.

Зэхэфынхэм кыагъэлъэгъуагъэм судым осэ тэрэз фимышІыгъуу прокурорым ылытагъ ыкІи УФ-м и Апшъэрэ Суд хэплъэнэу фигъэхыгъ.

АРХИТЕКТУРЭМ и Дунэе мафэ ипэгъокІэу

Архитектурэм и Дунэе мафэ ипэгъокІэу, кыыхъащт чъэпыогъу мазэм и 6-м кыщыублагъуу и 8-м нэс научнэ-практическэ конференциеу «Архитектурэм имафэхэр» зыфиІорэр Адыгэ къралыгъо университетым щыкІошт. АР-м архитектурэмрэ кълэ гъэпсынырэкІэ и Комитетрэ архитекторхэм я Союзрэ ащ кІэщакІо фэхъугъэх.

«Архитектурэм имафэхэм» япрограммэ кыыхиубытэу архитектурнэ ыкІи скульптурнэ ІофшІагъэхэм язэнэкъокъу,

«Іэнэ хъурае», архитекторхэм яІэшлагъэхэм якъэгъэлъэгъон, научнэ-практическэ конференцие зэхэщыгъэх. «Іэнэ хъурае» хэлэжъэххуу кырагъэблэгъагъэх АР-м ныбжьыкІэ ІофхэмкІэ и Комитет, Урысые общественнэ организациеу «Единэ Россием и НыбжьыкІэ гвардие», муниципальнэ образованиехэм, архитектурэмрэ кълэ гъэпсынырэкІэ гъэІорышІапІэхэм япашэхэр, АкъУ-м, МкъТУ-м ястудентхэр, нэмыкІхэр.

ЭЛЕКТРОННЭ шІыкІэм тетэу

АР-м и МВД Іоныгъом и 27-м пресс-конференцие щыкІуагъ. Къралыгъо фэІо-фашІэхэр электроннэ шІыкІэм тетэу хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ органхэм цыфхэм зэралъагъэлэсыщтым ар фэгъэхъыгъагъ.

А ІофшІэныр зэрэзэхэщэгъэщтыр полицием ипашэу игуадзэу Геннадий Березиным журналистхэм къафиІотагъ. Ащ кызырІуагъэмкІэ, цыфхэм ыкІи организациехэм яфэІо-фашІэхуу хэгъэгу кІоцІ ІофхэмкІэ органхэм зэшІуахыхэрэр бэ мэхъух. Мы илъэсыр зыпштэкІэ, полицием икыулыкыухэм ыкІи иподразделениехэм лъэІу зэфэшъафэу мин 17-м ехъу къарахылагъ. Электроннэ шІыкІэм тетэу фэІо-фашІэхэр альагъэлэсыным ипшъэрылъ шъхъаІэр чиновникхэм ыкІи полицием икыулыкыушІэхэм цыфхэр зэряуалІэхэрэм иушъхъагъухэр нахъ макІэ шІыгъэнхэр ары.

А ІофшІэныр едзыгъо зэфэшъафхэмкІэ зтеутыгъэщт.

Апэрэр мы илъэсым чъэпыогъум и 1-м рагъэжъэщт. ФэІо-фашІу агъэцэкІэщтхэм ащыщхэм афэгъэхъыгъэ къралыгъо кыралотыкІыгъ ахэр зыгъэцэкІэхэрэ подразделениехэм япашэхэм: АР-м инсептор шъхъалэ игуадзэу Мамыекъо Казбек, информационнэ гупчэм ипашэу Юрий Нестеровым, ОВО-м ипашэу Евгений Бессоновым.

Конференцием икІэхуу журналистхэм къатыгъэ упчІэхэм правэухъумэкІо органхэм ялыкІохэм джэупхэр къаратыжыгъэх.

ІЭШЫНЭ Сусан.

Сурэтым итыр: **пресс-конференциер зезыщэгъэ полицием иподполковникэу Г. Березиныр.**

Гъогу щынэгъончъэхэр ярэІэх

Чъэпыогъум и 1-р зыныбжэ хэкІотагъэхэм я Дунэе мафэу хагъэунэфыкІы. Ащ епхыгъэу ГИБДД и ГъэІорышІапІу АР-м щыІэм Іофтхъэбзэ зэфэшъафхэр Іоныгъом и 26-м кыщегъэжъагъуу чъэпыогъум и 4-м нэс зэхэщэх. Ахэм ащыщых «Зыныбжэ хэкІотагъэм Ілэ фэшэй», «Гъогу зэпырыкІыпІэ щынэгъончъэхэр зыныбжэ хэкІотагъэхэм ярэІ!» зыфиІохэрэр.

— ГъоурыкІоным хэлэжъэрэ псэури пштэмэ, анахъ шынагъо зышъхъарытхэм зыныбжэ хэкІотагъэхэр къахеубытэх, — еІо ГИБДД-м и ГъэІорышІапІу республикэм щыІэм ипашэу Чыназыр Алий. — Мы илъэсым имэзи 8 кыкІоцІ, гъогухэм къатехъухъэгъэ хъугъэ-шІагъэхэм нэбгырэ 26-рэ ахэфагъ ыкІи зы-

ныбжэ илъэс 60-м шІокІыгъэ нэбгыриплІум ядунай ахъожыгъ.

Щысэхэм кызырагъэлъагъорэмкІэ, гухэкІ нахъ мышІэми, джырэ лъэхъан гъогурыкІоным псынІлэу зэрэхъугъэм зыныбжэ хэкІотагъэхэр диштэжыхэрэп, яфизическэ амалхэмкІэ игъом шынагъор кълэгъунэу хъурэп. Сыда плэмэ гъогухэм атет машинэхэм япчъагъэ лъэшэу хъухъагъ, ахэр зезыфэхэрэми ягъэпсыкІэ зэблэхъугъэ хъугъэ.

Арышъ, ГИБДД-м иІофышІэхэм водителъхэм закыфагъазэ тинахъыжъхэм шъхъэ-кІафэ афашІынэу, лъытэныгъэ афырІэнэу. Зыныбжэ хэкІотагъэхэми нахъ сакыныгъэ ыкІи гулыгъэ кызыхагъэфэнэу тълэІу. Тызгъусэу, тызылпылэжъымэ, гъогу щынэгъончъэхэр тІлэщты!

(Тикорр.).

Сурэтым Іэшынэ Аслъан тырихыгъ.

Чэпыогъум и 2-р — кІэлэегъаджэм и Маф

Иныдэльфыбзэ шІу арегъэлъэгъу

Арэушгъу кІэлэегъаджэ ІофшІэным Эммэ фэцэгъэным лъапсэ фэхъугъэр янэрэ ятэрэ а сэнэхъатым егъашІэм зэрэрылэжъагъэхэр ары. Ахэр пшъэшъэжыем сыдигъуи ишысэтехыпІэх. Эммэ ятэу Лыф Аскэр — химиемкІэ, янэу Нюсэ тарихымкІэ кІэлэегъаджэх. Ахэм джы Іоф ашІэжырэп, пенсием шыІэх, ау ильэс 25-рэ зыщылэжъэгъэхэ Пэнэхэс еджапІэм непэ чІэтхэми рагъэджагъэхэми шІукІэ ягугъу ашы, ащыгъупшэхэрэп.

Эммэ Іофэу ышІэрэм ыгу зэретыгъэм, кІэлэцІыкІухэм шІэныгъэ дэгъу зэраригъэгъотырэм ишыхъат ахэм ащычыбэхэр район ыкІи республикэ олимпиадэхэм зэрэхэлажъэхэрэ, хагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэри кызырахыыхэрэп.

КІэлэегъаджэм и Маф ехъулэу Эммэ тыфэгущІо ыкІи псауныгъэ пгъгІ іІу, ильфыгъэхэм адатхъэу, иІофшІэн гуахъо хигъуатэу ильэсыбэ кыгъэшІэнэу тыфэлъало.

(Тикорр.).

Ильэс 24-рэ хъугъэ Тыркоо Эммэ Аскэр ыпхъум кІэлэегъаджэу Іоф зишІэрэр. Бзылфыгъэ губзыгъэ гохъым иІофшІэн нахъ гъэшІэгъон къэзышырэр, исыхъатхэр зэригъэпсыхэрэм екІолІекІэ шъхъаф кыфигъотын фаеу зыкІэхъурэр зыщылэжъэрэ Инэм гурыт

еджапІэу N 25-м чІэс урыс кІэлэцІыкІухэм адыгабзэр арегъашІэшъ ары. Исэнэхъат хэшыкІышхо фыриІу, ригъэджэрэ кІэлэеджакІохэм ыгу афэщагъэу ежъ иныдэльфыбзэ идэхагъэ, ибаиныгъэ урыс кІэлэцІыкІухэм алтыгъэлэсын ым ар емызэшъу дэлажъэ.

Апшъэрэ гъэсэныгъэ Адыгеим щызэрагъэгъоты

Адыгеим апшъэрэ гъэсэныгъэ щызэрагъэгъотымэ ашІоигъоу тигъунэгъу регионхэм къарыкІыр нѳбжыкІэр макІэп. Ахэм анэмыкІэу тильэпкъэгъухэу ІэкІыб къэралхэм ащыпсэу хэрэм якІалэхэм ячІыгужъ къагъэзжы, мыщ щеджэх. Мыгъэ Тыркуем кыкІыныху нэбгырэ 70-мэ яжэх. Адыгэ къэралыгъо университетым нэбгырэ 50 чІэхъащт, 20-р Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым щеджэщтых. Ахэм гъэсэныгъэ дэгъу алэкІаль-

хъаным апшъэрэ еджапІэхэм аІут кІэлэегъаджэхэр фэхъазырых.

Апэрэ ильэсым урысыбзэмрэ адыгабзэмрэ студентхэм зэрагъэшІэщт. АщкІэ ІэпыІэгъушІу къафэхъушт «лингфон кабинетэу» агъэлсыгъэр. Ащ нэмыкІэу компютернэ программэ зэфэшъхъафхэр агъэхъазырыхгъэх, кІэлэегъаджэхэу Іоф адзэышІэщтхэр агъэнэфагъэх.

Джаш фэдэу ІэкІыбым щыпсэурэ тильэпкъэгъухэм адыгабзэр зэрагъэшІэн амал яІэным пае, тиреспубликэ щыщ кІэлэегъаджитІу Тыркуем агъэкІошт.

ШХОНЧЫБЭШІЭ Рузан.

ГЪЭЗЕТЕДЖЭХЭМ КЪАТХЫХЭРЭР

Джэуап псалъ

Сыпшъэшъ цІыкІоу сыеджэкІуагъ.
Сиусэ сатырхэр зэкІэлъыкІуагъ.
Ины сызэхъуми — сыныбжыкІагъ.
Сиусэ гупсэхэр сэ сигъусагъ.
Ныбжыыр зчъэпхъуми — сыусэІуагъ.
ГучІэм чІэмыкІыхэу кыздакІухъагъ.
Сабгъуи, санэІуи, сакІыби дэтхэу,
Ашъхъэ уфагъэми — сагъэфэбагъ.
Сыгу кыбыбыкІыхи — ом ибыбагъэхэу,
Сэ си «Нэфын» ахэр ылъакъу.
Сиусэ гъэрхэм гъогу язытыгъэр —
ШІушІэныр зишІэнэу — Къэзэнэ кІал.
УкІытэу сІуэр — насып мыгъакІоу,
Ильэсым илгъэхэр бэрэ кІэлтэкІу.
СыныбджэгъушІоу Дарихъан мафэм,
Юсыф нэфыр сэ кысфегъаІу.
ШІушІэм игъогу гуишхоу ишъутетышъ —
НахъышІоу ишІэр ишъуапэ кыкІын.
ІукІэгъэ мафэ шІукъысфэхъугъышъ —
Гуфабэм кыкІэу, — «Шъопсэу», — шъосэІу!
Ары ситхыль цІыкІоу «Нэфын» икъэхъукІагъэр.
Тхылгъым еджэгъэ пстэуми сафэраз. ЗишІошІ телефонкІэ кысэзыІуагъи, кысфэгъушІуагъи, гушІуагъом шІукъымыбгынэу шІушыІэнэу сышъуфэлъало!

Уахътэ зэригъотылэжыи, Іофы зыригъэшІи гъэзетымкІэ зишІошІхэр кышчыІотыкІыгъэхэми, ягушыІэ фабэхэр гъэшІэрэ тынхэу кысфагъэнагъ. Ахэр: Блэгъожъ Зулкъарин, ГутІэ Саныет, СтІашъу Майор, Емыж Муслымэт, Меркицкэ Рахъмэт.

Мыхэм гупшысэ сакъхэр къашІэкІыгъэх, гукІэгъум шъхъасыхэрэп, нэплэгъу фабэкІэ цІыфхэр афапэх, дэгъур ахагуащэ, дахэр афащэи, ялэгъухэмкІи, къэзышІэжышІтхэмкІи щысэтехыпІэх, ягъашІэ — шІушІэ гъогу.

Сэри ащ хэны сыхъугъэпышъ, рзэныгъэу сагъэшІыгъэм мы сигушыІэ фэбэ тІэкІу иджэуап псалъ. Япсауныгъэ зтэгъу дунаим бэрэ тетынхэу, ашъхъэкІэ зыфаехэу, цІыфым ышъхъапэ хъушІтымкІэ Тхъэ лъапІэр къятэнэу сафэлъало!

ХЪУТ Сар.

КІэлэегъэджэ ІофшІэным иветеран.

къу. Адэмый.

Цыфхэр афэразэх

Зыныбжъ хэкІотэгъэ нэж-Іужъхэу, унэгъо Іофыр зыфэкъынхэм ІэпыІэгъу афэхъуэху, зыналэ атезыгъэтыр социальнэ ІофышІэхэм сыдигъуи цІыфхэр афэразэх.

Бысыдж Къадырхъан социальнэ ІофышІэу Джамбэчые щэлажъэ, гукІэгъурэ цІыфыгъэрэ хэлъ. Ипшъэрылхэр дэгъоу зэригъэцакІэрэм фэшІ пенсием шыІэхэ Цэй Джантыгъэ, ЩэшІэ Кулацэ, Уелыкыо МыІуминэт ащ фэразэх. Мы бзылфыгъэм гушыІэ дахэ игъом кыуиІошт, гулыгъэ ин иІ, сыдигъокІи нэгущІоу, чэфэу плэгъушт. Ащ икъэкІогъу нэж-Іужъхэр ежэх, шъхъэкІэфэныгъэ фашы.

Социальнэ ІэпыІэгъум иотделение ипашъу, коллективыр зезышъэрэ ШхончыбэшІэ Светэ гушыІэ дэхабэ фэпІоныр тефэ.

ЫпэкІэ зигугъу къэтшыгъэ социальнэ ІофышІэхэр тинахъыжъхэм афэгумэкІых, чІыпІэ кыин ифагъэхэми язакъоу къагъанэхэрэп. АщкІэ ахэм обществэр афэраз.

(Тикорр.).

Адыгэкъалэ кыратхыкІыхэрэр

ЕджапІэр шІэхэу кызыІуахыжышт

Адыгэкъалэ иапэрэ еджапІэу НапцІэкыо Бадурэ зипашэр къэкошыжыгъагъэхэм якІалэхэр еджэнхэу зычІагъэхъагъагъэр ары. Жыы мыхъурэ шыІэп, еджапІэми гъэцэкІэжынышхохэр ишыкІэгъагъэх. Арыти, къалэм ипашъу Хъатэгъу Налбый Іофым кІэщакІо фэхъуи гъэцэкІэжыныхэр агъэпсынкІэнхэу, ильэсыкІэ еджэгъум ехъулэу ІофшІэнхэр аухынхэу, еджапІэри кызыІуахыжыныу рахъухъагъ.

Апшъэ ифагъэри макІэп. ШІыхъафышхохэр зэхашэхэзэ еджапІэм икоридорхэми, икласс-кабинетхэми яджэхашъо хэу жыы дэдэ хъугъэхэр ратхыжыыхи, Вологодскэ заводым ифилиалэу къалэм дэтым ипашъу Андрей Соколовым ыпкІэ хэмылэу ящыкІэгъэ пхъэмбгъур къафаригъащи икІэрыкІэу ралъхъажыгъ. Ауми пчъэ-шъхъаныгъупчъэхэм апІуагъэхъащт сомэ

миллионитфэу Москва къафитупшыгъэр къалэкІэмыхъэзэ, ильэсыкІэ еджэгъур кызысым, ятІонэрэ гурыт еджапІэм иеджапІэштыгъэм якІалэхэр агъэкІуагъэхэу ащ щырагъаджэгох.

МыдыкІэ ежъхэм яеджапІэ ІофшІэнхэр шызэпыухэрэп. Ащ ишыхъат пчъэжъхэри зэрэзблахъугъахэри, пластикэм хэшІыкІыгъэ шъхъаныгъупчъэхэр зэрэхэгуцогъахэхэри. Мы ІофшІэнхэм афэгъэзагъэр, ахэр дэгъоу, псынкІэу зыгъэцакІэхэрэр Хъатэгъу Хъамедэ ипсэолъэшІхэр арых. «Къэнэжыгъэр бэп, — еІо гурыт еджапІэм хызмэт ІофхэмкІэ игуадзэу ЩэшІэ Юныс. — Пчъэ-шъхъаныгъупчъэ блыпкъхэр кыижыкІыгъэнхэр ыкІи унэ кІоцІхэр гъэлэжыкІыгъэнхэр ары». Арышъ, еджапІэ гъэкІэрэкІагъэм ипчъэхэр шІэхэу кызыІуахыжыштых, якІэлэеджакІо хэми ащ къагъэзэжышт.

ПсэупІэ сертификатхэр аратыгъэх

Федеральнэ программэу «ПсэупІэ» зыфиІорэм ипод-программэу «Унэгъо ныбжыкІэхэм псэупІэхэр ятыгъэным» фэгъэхыгъэр шыІэныгъэм шыгъэцэкІэгъэным илахышІу хэшІыхъэ Адыгэкъалэ иадминистратии. Ащ ишыхъат къалэм ипашъу Хъатэгъу Налбый псэупІэ сертификатхэр унэгъо

ныбжыкІитІум бэмышІэу зэраритыгъэр.

Апэрэр Шэуджэн зэшъхэгъусэхэу Аслъанрэ Фатимэрэ. НэбгыритІумэ кІэлибІ зэдэгъотыгъэу зэдапІу. Фатимэ кІалэхэм япІун, унэгъо хызмэтым афэгъэзагъ, ишъхъэгъусэу Аслъан милицием иІофышІ.

Къэзыухыгъэхэр институтхэм ачІэхъагъэх

Адыгэкъалэ хэхъэрэ псэупІэхэм гурыт еджэпІитф адэт. Ахэр мыгъэ нэбгыри 135-мэ къаухыгъ. Къалэм гъэсэныгъэмкІэ игъэІорышІапІэ кызырэщытаІуагъэмкІэ, ахэм янахыбэр апшъэрэ еджапІэхэм ачІэхъагъэх.

Тигъунэгъу краим игупчэу Краснодаррэ, Мыекъуапэрэ адэт институтхэмрэ университетхэмрэ ныбжыкІэ 95-рэ ащеджэ. Нэбгырэ 30 колледжхэм ачІэхъагъ. Къэзыухыгъэхэм янахыбэм Краснодар загъэзагъ. Мыщ дэт Кубанскэ къэралыгъо университетыр нэбгырэ 24-мэ, Кубанскэ къэралыгъо аграрнэ университетыр — 14-мэ, Кубанскэ къэралыгъо технологическэ университетыр ныбжыкІэ 12-мэ кыыхахыгъэх. Адыгэ къэралыгъо университетым чІэхъа-

гъэр нэбгыри 9, МкъТУ-м ифилиалэу Яблоновскэм дэтым щеджэрэр нэбгыриш.

Республикэми, краими къащымыуцухэу, нахъ чыжъэу ІукІыгъэр нэбгыри 6 мэхъу. Новочеркаскэ политехническэ институтым нэбгырипІІ чІэхъагъ. Урысыем и ФСИН и Академие чІэхъагъэхэри ыкІи Ростов-на-Дону зыгъэзагъэхэри къахэкІыгъэх. Ыужырэ къалэм дэт мэшІокугъоу къэралыгъо университетым къутырэу Псэкупсэ икІэлэпІугъэу Роман Гаврюшинуыр щеджэ. Ащ гурыт еджапІэу кыдзэуыхыгъэхэу Тхъагъэпсэу Тимур Кубанскэ къэралыгъо университетым иорфак, БжъэшІо Амир Кубанскэ къэралыгъо аграрнэ университетым ачІэхъагъэх.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Іофыр зэхэфыгъэгон

Мыекъуапэ икІэлэцІыкІу ІыгыпІэу N 28-м шылэжъэрэ кІэлэпІухэм ащыщ сабыйхэм бэщыр адиІыгъэу ригъэзыхэзэ ыгъэчъыештыгъэхэу зэрагъэмысэрэр тигъэзет кыыхиутыгагъ. А Іофыр зэрэлыкІуатэрэм къэлэ прокуратурэм ипресс-къулыкыу ипашъу Андрей Казачек тыщигъэгъозагъ.

— Іоныгъом и 27-м судым зэхэсыгъо иІагъ, — къеІуатэ ащ. — Агъэмысэрэ бзылфыгъэм дэгущыІагъэх, хъугъэ-шІагъэр имылажъэу еІо. Шыхъатхэм яшІошІэхэми защагъэгъозагъ. Ау зэрар зрахыгъэ пшъэшъэжыеу ильэси 6 зыныбжыыр джы зэрэсымаджэм кыхэкІэу судым къекІолІагъэп.

КыкІэлэцІыкІошт зэхэсыгъоу згъэшІужъэ судьяу Алексей Никандроновым зэришъщтыр чъэпыогъум и 10-м шыІэнэу агъэнафэ.

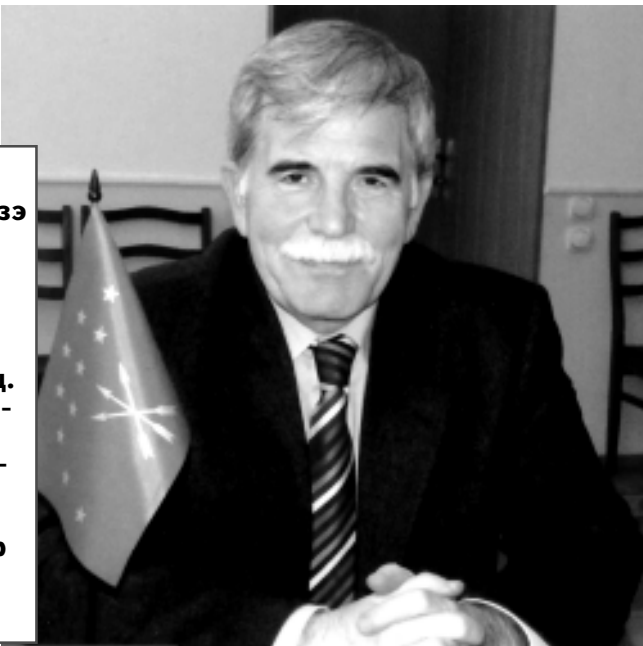

СИХЪУ
Гошнагъу,
«Адыгэ макъэм»
ижурналист.

«Гуклуачлэр ары

*Лъэхъаным диштэу лъэпкъым
фишлэшгъуцтыр фэзышлэрэр ары
патриотыр.*

Адыгэ лъэпкъым инепэрэ тарихъ, лъэпкъ гупшысэм уакъыпкырыкыизэ птхын хъумэ, Мэщфэшлэ Нэдждэт ыцлэ хэмытэу птхын плъэклыштэп. Нахъ тэрэзэу къэплон хъумэ, ащ чыплэшхо щибутын кысшлэш. Ар апэ хэкужым щыпсэунэу къэкложьыгъэ адыгэ клалэхэм ащыщ. Исэнэхъатклэ врач. Тыркуем кышчы-хъугъэу щанлугъэми ицыкыгъом кыщегъэжыгъэу зэрэадыгэр ышлэ-зэ къэтэджыгъ. Ныбжыкыкызэ кы-гурылуагъ зэпэлпчъэу псэурэ лъэп-кыыр зы шыжыгъэнымклэ амалхэр зэрэщылэхэр, ахэр бгъэфедэнхэ зэрэплъэклыштхэр.

Нэдждэт идунэтетыклэ къегъэлабгъо зэрэщылф лушыр, зэрэщылф сакыр, ыпкычэ чыжъэу плъэн зэрилъэкырэр. Сигушылэхэр къэзыгъэшхып-къэжырэ шысабэ шы. Лъэпкъ гупшысэм епхыгъэу къэбар гъэшлэгъоныбэ ешлэ, кылуагъуи мэхъу. Ахэм анахыбэм ежэ исурэт къахэщы. Ащ фэдэ къэбар зытлэмэ шъуащызгъэ-гъозэщт.

Къамзэгур гъогу техъагъэу макло, ау чхэзэ ышхъэкы зыгорэм еутэкышъ, кызэкы-фэжы, етлани игъогу техъа-жышъ макло. «Тыдэ уклора, къамзэгур?» алуи къеупчылгъэ-хэти, «Чабэм сэкло» къари-ложыгъ. «А о уиклуагъ уиклуа-кыу ныбжыи унэсынэп» алуа-гъэти, «А гъогу телыхъагъ алонба» къариложыгъ.

А къамзэгум Нэдждэт фэз-гъадэу бэрэ кыхэкы. Ыгу клодэу кызэкымыкыложъэу, акъыл хэлъэу дэхэ-дахэкы ежэ ишлэш пхырищын елъэкы.

«Хэтрэ цыфыи зыпылф Ио-фымкыи игъэхъагъэхэмкыи зыгорэ шысэ фэхъу», ело Нэдж-дэт. Ащкы ежэ шысэ фэхъу-гъэр кызышхыгъу гъэу къуа-джэр, етланэ зыкызыелэтым зылулэгъэ цыфхэр арых. Израиль фэдэу Тыркуеми Риха-ние ылоу къуаджэ ит. Ащ шы-псэурэ адыгэхэр 1878-рэ илъэ-сым Балканым рашхыжыи Тыркуем ащэжыгъагъэх. Мы къуаджэм, адрэхэм афэмы-дэу, адыгэхэр нахъ шъхъафитэу щыпсэуштыгъэх. Адрэ тырку чыгухъу адыгэхэм тырку лъэ-кыуагъ ащаштэн фаеу зышчы-хъуштыгъэхэм мыр афэдагъэп, цыфхэр нахъ шышхъафи-тыгъэх. Адыгэ лъэкыуагъэхэри ялагъэх, адыгэ шъуашэхэри ащыжыгъэх. Курдэу исми зэрэ-курдыр ышлэштыгъ, адыгэу исхэри адыгэу псэуштыгъэх.

Илъэсый нахыбэ ыныб-жыгъэп 1956-рэ илъэсым Ри-хъанием къоджэ унэ зышчы-шым. Цыфхэр зэхашхэи клуб фэдэу ар агъэпсыгъагъ. А лъэ-хъаным Нэдждэт сабыигъэми, зэклары дэгъоу къешлэжыи. Етланэ уахътэ теши, лицем щеджэзэ клалэхэр зэхашхэи а унэр агъэцкыжыгъагъ. Ащкы

амалэу шылэм еусэгъагъэр ежэ Нэдждэт ары.

Анкара уахътэу клалэм щигъэкуагъэр анахъ клочлэ къэ-кыуагъуи хъугъэ. А лъэхъаным ащ адыгэхэм аубытыгъэу фэ-тэр щалыгъыгъ, тыдэ кыкырэ адыги ащ кыеклуштыгъ. Анка-ра хасэм щалощти, унашъоу щаштэщтыри мыщ шаухэсы-штыгъ. 1987-рэ илъэсым Анка-ра хасэм зэлуклэшхо зэхы-щэгъагъ. Ащ изэхэщаклохэм Хъуажъ Фахъри, Хъаткы Ас-лбан ыкыи нэмыкыхэр ащы-щыгъэх. Адыгэр зырафыгъэм кыщегъэжыгъэу ар апэрэ зэлуклэшхоу хъугъагъ. Хэгъэ-гоу адыгэр зыщыпсэурэ пэпчэ кыкылыгъагъ, апэрэу адыга-бзэкы мыщ кышчыгушылэ-гъагъэх. А зэлуклэм лъэпкъ зэ-хашлэм зыкыиэтынымклэ мэхъанэшхо илагъ. Конфедера-цием изэхэщэни ар къежыа-плэ фэхъуагъ. Тыркуем иза-конхэмкыи конфедерацие зэ-хэпщэн уфитыгъэллти, коорди-национнэ комиссие зэхашъ-гъагъ, Нэдждэт ащ итхъаматэу хадзыгъагъ. Ащ ыуж бэ темы-шлэу Дунэе Адыгэ Хасэр гъэ-псыгъэ хъугъагъ.

Нэдждэт лицем щеджэ-штыгъ Цушхъэ Иззэт кыди-гъэкырэ журналэу «Кавказ культурэр» зыфиорэм Жэнэ Къырымызэ иусэу «Ошхыр къешхы» зыфиорэр кызы-дэхъэм. А усэр ары апэрэу адыгабзэкы Нэдждэт зэджэ-гъагъэр...

Уахътэ теши, 1992-рэ илъэ-сым, жьоныгъуаклэм и 10-м ар хэкужым къэкложьыгъ, и 21-м шыгыбэ мафэу мыщ шы-кыуагъэм хэлэжыагъ. Урысыер кыддемылэмэ, тилоф кызы-римыкыштыр, ар кыдделэн зэрэфар апэрэу Мэщфэшлэм ащ кышчылогъагъ.

Къэкложьым зэрилъэкы-штыр кызыгурылогъэ уахъ-тэмкы Нэдждэт сеупчы.

— Шышкыэр площтмэ, сэри бэрэ ащ сегушысэу кыхэкыи, шъхъаеи къэсшлэжырэп. Ау адыгэр хэхэсэу лъэпкъым зы-мылэкыштыр шлэхэу кызы-гурылогъагъ. Етланэ Анкара хасэм илофшлэн сэркы мэхъа-нэшхо илагъ, ащ тычагъэсагъ ыкыи дгъэсагъэх. Къэкложьы-

ным илоф ехылабгъэу къэплон зыхъуклэ, тэрэп апэу къэкло-жыгъэр. Блэкыгъэ лэшлэ-гъум икыыхагъум купэу Нэ-гъуцу Юсыф, Цагъо Нури, Лъэцэр Хъарунэ, Хыдзэлэ Иб-рахымэ зыхэтхэр хэкужым къэкложьыгъагъ. Ахэр мыщ рафыгъэхэм яклэлабгъэх. Ахэм алфавитхэр зэхашъуоштыгъэх, «Адыгэ зэдэлэжъ хас» ышлэу

хасэ зэхашъгъагъ. А лъэхъаным бзылфыгъэхэри чанэу хасэ Ио-фым хэлэжэщтыгъэх. 1910-рэ илъэсыр ары, апэрэу зэрэбыс-лымэн дунаеу пштэмэ, клалэ-хэри пшъашхэри зэдычлэхэу рагъаджэхэу апэу зырагъэжы-гъагъэр. А еджаплэм «Еджэплэ шысэтэхып» цлэу фаусыгъагъ.

«Цылэкы-псэукы дэгъушхо зэрымыл хэгъэгум укыкы-жыным, ар псэуплэ пшыным лыгъэ ищыкылабгъ» сэлэшъ, «Хэкум кыни лъэпкыыр зы-мыгъэкыдыгъэр ары лыгъэ зезыхагъэр, — ело Нэдж-дэт. — Хэгъэгуи, къуаджи шы-лэн ылгъэкышты зы цыфыр ащ цытхъэу, адрэр щымытхъэу. Зэклары зэлытыгъэр еплыкылар ары. Ахъшэр, шылэкы-псэукы дэгъур апэ иогъэшхыхэмэ, ар кызышхыплэкыхъаштыр, зы-

щыбгъотыштыр уихэгъэгум мэхъу. Ау лъэпкъ гупшысэр апэ зыбгъэшхыкы, лъэпкъым фэп-шлэщтыр ыпэ зыпшыкы, шы-лаклэм шыкылабгъэ горэхэр илэхэ-ми, кыин кышхышхыштыгъ.

— Укызэкложьыкы угу римыхырэ горэхэм уалуклэгъэнкы мэхъу. Плони умылэ-кыу угу хэкыинхэм уарихылылэу кыхэ-кыгъ. Укыгъожъэу кыхэкыгъэба?

— Кыхэмыкы хъуна! Ау зы кыалэ уиклэу адрэм укыи, зы къуаджэ удэкы адрэм уда-хъэми гукъауи, гушлуагъуи улулэн плъэкышты. Хэку къэ-гъэзжыым тытегушылэ зыхъу-кы, унэу ахэр зычлэсышхэмкы, шылэкы-псэукыу ялэштымкы къэбарыр кырагъажъэ. Ары къэс ясэлэ: арэп шъхъалэр, мэхъанэ зилэр гуклуачлэр ары сэлэшъ. Гуклуачлэ уилэ зыхъуклэ, зэклары кыбдэхъушты.

Нэдждэт ишэн джыри зы лъэныкыо гъэшлэгъон хэсэ-лабгъо. «Угу хагъэкыу хъу-гъэба, шъхъакло зыхэпхын улу-кылабгъа?» — сэлэ сеупчышъ, «Зы къуаджэ уиклэу адрэм удахъэми угу хагъэкыи алъэ-

бэр зымышлэрэм ригъэшлэнэу арэп, зышлэрэм еджапкы ышлэ-ным ар тегъэпсыхыгъагъ.

Лъэныкыуабэу Нэдждэт хэ-шылкы зыфырилэхэм ащыщ литературэри. Хэкужыыр ным фидагъэу, гуклэгъоу ащ фыри-лэр кыхэщэу, гур ыгъэузэу гъэпсыгъэ «Нынай» зыфило-рэ тхыгъэр. Ар зытетым тетэу кыхэщэу:

«Сыкызыгъэуи сыпфэзэщыи, Нынай. Зыпарэкыи сыпфэ-лабгъэп, зэ нэмылэми убгъэу сыкылыи сылэкыгъэп. Бзы-лфыгъэ дэхэкыае горэ кыи-сагъэлэжыгъуи, «мары уянэ» кысалогагъ... Сэ ащ ныкы сэджэ зэнытыгъ... Ау ины сыхъу кыс ащ сызэрэпмы-благъэм, гъогууанэкы сызэ-рэнэчыжъэм гу лыстэ-щтыгъ...»

Тэкыу зызгъэшхылаемэ, «Батыр!» ылоты кыстекую-щтыгъ, кысэлэуштыгъ. Хъакылэхэм, гъунэгъухэм агу сырыхымэ, «Тэмэл, а си Тэ-мэл» ылоты, кысэдэхашлэ-щтыгъ. Джыри ар дэдэр ары зытетыгъэр. Сызэлэ-кыи сылэгъахэп. Кызырчлэ-кыгъэмкы, «Тэмэлылэр» ежыыр кысфэзыуысгъэр, Батыр — оры... Ау «а си Тэмэл» кысылэу зы-хъукуи, мыдрэ нымэ, сыныбджэжыгъэм янэ-мэ зыкыи афэдагъэп. Зыгорэ сыхъашлэ шлоу-гъо зыхъурэ закъор ары ланл кысылэу-кыу сызгъэшхышхыгъэр... Етлани мафэ горэм «арымырми о усиклэлэп...» кыи-лэкылабгъэ ошлэ-дэ-мышлэу... Сыгушлуагъ ащ ынгъэ шъыпкы зэрэслэжыгъэм фэ-шылкы. Сыгу узыгъэ ардэдэм о узэрэсы-мыгъотыгъэм, сы-кыиочыэлэн зэрэсы-мылэкыгъэм пае...

Етланэ езгъэжыгъэ о сыогушхысэ зэны-тэу, хэти сеупчыгъ, узышлэхэрэри кысэ-гъотыгъэх. Ахэм кыс-фалотагъ сянэнпос нахы узэрэнахъ да-хэри, унэхэр зэрэ-шхыуантлэхэри, уна-нэ мафэм фэдэу зэрэнфэ-нэри. Ау джыи шъхъац ды-шъашхэи ошлэхэр ахэлэ зэрэхъугъэри...

Ары, Нынай, сыпфэушлэн слэкыгъэп непэ нэс, ау джыи усэлэ. Узэщылэри сэлэ. Сыкыиочыэлэжышхыи анахъ охътэ благъэм. Зыкыи-члэсыдзэщты убгъэу. Зызгъэ-гъыкышхыи сыхэщэушхыкыу, гъым сызэридзэу. Оры сэтэ фэпшыгъэ гужжыр зышчы-гъэгъушхэжэ, Нынай... Ма-ры, ары клэгъожыгъ... Жыи хъугъэ...

Арышъ, Нынай, кытэ-джэжъ, сыолъэу кытэ-джэжъ... (1970-рэ илъэсым ытхыгъ).

Нэдждэт шлэгъэшхо зэри-лэм, дипломатиешхо зэрэхэ-лым ишыхъат диалогыр

зэклэри зэпхыгъэр»

ыгъэфедээ цыфым Иофыгъом хэлъыр гуригъэоным ренэу зэрэпылтыр.

— Политик анахъ дэгъоу алгытэрэр анахышлум лыбанэрэр арэп. Анахышлоу кыдэхун ылъэкыштыр кызыгурылорэр ары. Джашыгъур ары узылтыклотэщтыр, — ело Мэщфэшлум. — Лъэпкыыр икыжыын фаеу зышлыгъэр пачыхыагъур ары. Ащ игугъу тымышлынэу слорэп. Ау непэ ар тэгъаеклэ мэхъанэ илэп. Тэ тищыклагъэр диалог, дэхэ-дахэу агурыдгъэлоры ары.

Ащ ишыхъат Дунэ Адыгэ Хасэм ыгъэхъазыри 1994-рэ илээсым мэлылфэгъу мазэм Урысыем и Президентэу Борис Ельциным фигъэхыгъэр. Ащ клэтхъыгъ Дунэ Адыгэ Хасэм иисполком игенеральнэ секретарэу Мэщфэшлур. Дунэ Хасэм ия II-рэ Конгресс и Джэпсалъэклэ Президентым зыфагъазэ. Адыгэ лъэпкыым урыс пачыхыэм заоу кыришыллагъэр ыумысэу федеральнэ мэхъанэ илэу закон кыштэнэу, геноцид зэрэщылагъэм еуцоллэнэу зыфегъазэ. А лъэхъаным министрэхэм я Совет итхъамэтагъэу В. С. Черномырдиным, Федерацием ыкли лъэпкыхэм ялофхэмклэ министрэу С. М. Шахрай, нэмыкхэм хасэм тхыгъэ афегъэхы. Ахэм зэклэм Нэдждэт ыкыуачлэ, иакъыл ахэлъ. Гражданствэмклэ Урысыем и Закон тилъэпкыгъухэм якъэщжынклэ зишлыагъэ кэкллошт статья хэгъэхъэгъэнымклэ Нэдждэт ышлагъэм нахыбэкклэ лъэпкыым фэмыгумэкыгъэми икыуштыгъагъэ.

Сыррэ зэхыхы Нэдждэт иеплтыклэ кышцелэ. А чыплэм цыфхэм кыдырамыгъаштэрэми, а кылыагъэм кыфэкложхуэр бэрэ кыхэклы. Ар ехыллагъ кэкложыным илоф. Гушылэм пае, Урысые кэралыгъор ащклэ лэпылэгъу хуун зэрэфаер, арэу зэрэхуштыри кылоштыгъ. Ащ тетэуи кычлэкыгъ. Ащ ишыхъат Косо-

вэ Урысые кэралыгъом илоф хэлъэу, ащ ишлыагъэклэ адыгэхэр кызырэрэащыжыгъэхэр.

— Косовэ кыкыжыгъэхэм зыгъэзжыгъэхэр кяхэклыгъэх ало зыхуклэ, джа кэкложыгъэр зэклэ кложыгъэми, зы нэбгырэ кымынагъэми а хуугъэ-шлагъэм иполитическэ мэхъанэ клодыштэп яселэ. Сыда лломэ лъэпкыыр изытэкъухъэгъэ пачыхыагъум ибыракъ, игерб ачлэгъу псэурэ урыс кэралыгъом адыгэхэр ячлыгуж кышцэжыгъэх. Республикэр тилэ зэрэхугъэм ыуж кынэмэ а хуугъэ-шлагъэм мэхъанэшхо илагъ, кэралыгъошхом ихэуконыгъэ ыгъэтэрэзыжыгъэу хуугъэ.

Тэ анахъ зишлыагъэ кытэ-кыгъэр дунаир зэхокыгъэ зэрэхугъэр ары. Лъэхъэнэ зэблэкыгъу, лъэпкэ насып кэ-гъэзэгъу ары зыкласлорэр. Ащ фэдэу лъэхъанищ кэбгъэлъэ-

хуонкыломи кыуачлэ зэралэм пае агъэлъаплэщтыгъэх. Ащ фэдагъэх Урысыери, Англиери, Осман империери.

Етланэ лъэпкэ кэралыгъо-хэр кээхуугъэх. А лъэхъаным лъэпкэ цыклум фитыныгъэшхо кэралыгъом римытыщтыгъэми ащ тетэу щытын фаеу алгытэщтыгъ. Джы кэралыгъоу щылэхэм обществэм кылорэм дырагъаштэ фэдэу зашлы.

Урысыем непэ цыфыр ищыклагъ. Ар кыеушыхъаты щымышцэу кыхыэрэр зэрэбэм. Адыгэхэр зэрыс кэралыгъо-хэм цыфыр кыабэклы, Иофыгъохэри арылтых. Лъэпкэ зэгурымылоныгъэми уащылуклэшт. Иофыр ащ тет. Кэралыгъом ихъэу кыкыжыгъэр туристым ар кымышлэнкы хуун, ау уисы зыхуклэ Иофыгъохэм уарехыллэ. Тыркуем щашцэрэр зэклэ урамым зэрэтелтым, унэ кы-

щылэклэ-псэуклэри нахъ дэгъу хужышты.

Непэ Урысыем дэхэ-дахэу гурыдгъэлорн фае Иофыр зыте-

гъапэр нахъ бгъэшлон фае. Сыда лломэ кэкылауагъэу бгъашлорэм ебгъэшхыэрэр арэп ылъэгъурэр, кэкложыгъэм ищылэклэ-псэуклэ зэптырэр.

Тэ адыгэм тызымыгъэхуэрэмэ ащыщ лъэхъаныр кызырэдгурымылорэр ыкли лъэпкышлэжыгъэр зэрэмыкуур. Ау ар шлэху хуэрэ Иофэл. Лъэпкэ гушысэр кэзыгъэуштырэр лъэпкэ кэралыгъоу щылэ зыхуклэ ары. Тэ тилъэпкыклэ кэралыгъоу зэхэтцэным тыкыфэмкылозэ, заор кэжыи тызэбгырафыгъ. Ащ тетэу мыхуугъагъэмэ, е шапсыгъэр, е кэбэртаер, е бжэдыгъур аклы-гу кээхуштыгъагъэ, ащ идиалект тлүлэу, ар кэралыгъуа-бзэ хуугъэу тыщылэштгъагъэ. Джы тарихым кыдэмыклогъэ лъэпкэ гушысэм шлэжыгъэр хэтлупшыхъан фае ыкли ащ фэдэ амал непэ шы.

Лъэпкэ хуштыр зы чыгу щыпсэурэ цыф купыр ары. Ау непэ зы чыгу ушымыпсэуми узылэпкыын зэрилъэкыштым иамалхэр щылэ хуугъэх. Непэ чыгур космосыр ары. Мыщ уисэу Америкэм гушысэклэ ушыпсэун лъэкышты, американцэхэм яеплтыкылэхэр кэпштэнхэ лъэкышты. Джащ фэд Тыркуем, Иорданием уарысми, угуклэ мыщ ушыпсэун лъэкышты. Ащклэ зишлыагъэ кэклоштыр адыгабзэклэ кэгушылэрэ телевидениер ары. А Иофыгъом изэшлорын лъэпкымыклэ мэхъанэшхо ил.

Джыри зы кэбар. Сократ щытэу зыгорэм дэгущылэзэ, еж фэдэ философ горэ нэмыккыалэ кыи кызыгъэзжыым, «Джыри а зым пае а зыр плыу а зы чыплэм ушыта, Сократ?» ылуи кыеупчлыгъ. «Ары, а зым пае а зыр егъашлэм зымылогъэ, ныбджэгъу» ылуи риложыгъ.

Ащи Нэдждэт исурэт хэо-лгъагъо. Илээс пчъагъэм а зым пае (лъэпкэ Иофым) а зыр плыуныр лыгъэ. Цыфхэр умыгъэблэхуэ, зэрар афэхуштыр ямыгъалоу бгъэдэлорхэр псын-клагъоп. Адыгэ лъэпкыым не-ушырэ мафэ илэным пае тыдэ щылэ адыгэри зы хужыын зэрэфаер, ащклэ амалэу щылэр бырсыр хэмылгъэу зэрэбгъэфедэщтыр, Урысые кэралыгъор ащклэ лэпылэгъу зэрэхуштыр мышпыжыгъэу кыелэ...

гъон плъэкышты. Апэрэр империе зэманыр ары. Джы империехэр аумысых нахъ, ахэм ялэхъан кэралыгъоу щылэр зэклэ ахэм афэдэнэу фэягъ, яхуапсэщтыгъ. Техакломи,

зэрэклэуцорэм апае иэкономикэ зыкылигъэ плон плъэкыштытэп. Адыгэхэр зыщыпсэурэ Урысыер ибаигъэклэ нэмыккы хэгъэгухэм атеклоу щыт. Тлэклу зэрэзэтезыгъ, ау зэтеуцожышты,

тыр. Нэмыккы лъэпкыу мы хэгъэгум щыпсэухэрэм мыр яунэ шыпкы фэдэу кыашломыгъэшымэ, гупсэфэу щымыпсэухэмэ Урысыер зэхэтэкъон зэрилъэкыштыр. Ащклэ зы щысэ кэсхыын. Унэ зэтетышхор пштэмэ, ащ изы фэтэр тэтий. Ау псыри, газри, нэфынэри, канализациери зэклэ унэм кыкыуаллэрэр зэдытий. Арышъ, унэ зэтетым ылъэ нахъ пытэмэ, а фэтэрымклэ нахышлы. Ау ащ шхынэу щашлыштым, ланэр зыдагъэуштым, ордэу зыщедэлүштхэм фитыр еж а фэтэрым исхэр арых. Ащ фэдэ политикэм Урысыер пытэнымкыи, тэри тлэ нахъ пытэу тытеуцонимкыи мэхъанэшхо ил.

Джырэ уахытэм лъэпкэ идее щымылэу бэрэ ало. Ары кэсэ «ти» яселожы. Идее шхыалэр хэхэсым икыэщжыын, лъэпкыым щыбгъожыныр ары. Идеер гугъэ лгъагъэр ары. А гушысэр лъэпкыым гугъэ лгъагъэу зыштэкклэ, хэхъоныгъэ зэришлыштым, ыпэкклэ зэрэлтыклотэщтым уехыэрэхышжыынэу щытэп. Цыфхэм кыагъэзжыынэу уфаемэ, хыаклэу кэ-кылауагъэм нахы кэкложы-

Исэнэхьат кышхьапэжыгы

Мэфэ заулэ нахыбэ кэнагэп Адыгэ Республикэм ыныбжэ ильэс 20 хьунклэ. А мэфэкыр гушлуагьоклэ Адыгейм шыагэу-унэфыкышт. Цыф цэрылохэм ягугу ашлышт, лэжэклэ пэрытхэм дахэклэ кьатегушылэштых, нахыбжэхэр, ветеранхэр агэ-лэплэштых, Хэгэгу зэошхом хэлэжыгэхэу непэ псаоу кытхэтхэр агэшлэштых, хэклодагэхэр агу кьагэжыкыштых.

Зэклэми тышыгуаз а зэо мэхьаджэм хэтыггэу кьэзгэзэ-жыгыгэхэм япчягэ кыпчыклэзэ уахыгэр зэрэлыкыуагэрэр. Адыгэ кьоджабэмэ фронтовикхэр адэ-сыжыхэп. Мыекыуапэ пштэмэ, адыгэ фронтовикэу кьыдэнагэр зэклэмкн нэбгырэ 14 нахь хьужырэп.

Зэошхор зыуцужыггэм ильэс 66-рэ тешлаггэми, непэ псаоу шылэ фронтовикхэм, хэклодагэхэм ыкн зэо ужым зидунай зыхьожыггэ зэол-ветеранхэм ягугу тэжыугэшлы. Хэклодаггэу, зигугу амышлыггэу бэ джыри кэнаггэр. Ахэм язэо гьогухэр зэрэтымышлэхэрэм кыхэклэу якэбархэр гьэзетхэм кьарыдгэхьанэу амал тлэклэ-лэп. Шыпккэ, «Шэжэ тхылым» ахэм алтэкьуацлэхэр итых, ау янахыбэр зыдэхуугэр амышлэу клэдыггэу кьатхы. Зыкэбар ашлэу хэклодагэхэми мэклэ дэдэ нахь кьызпамытхы-хьагэхэр ахэтых.

1941-рэ ильэсым мэкьуогум и 22-м Хэгэгу зэошхор кье-жагэ алуи, макэ кьызэггэу, тьклэлэцлыкыггэми, сэ дэгьоу а мафэр кьэсэшлэжы. Кьоджэ клубым цыфыбэ зэрэшаугэ-иыгаггэр джы кьызнэсыггэм сынэгу клэт. Заом ильэхьан тэ тфэдэ клэлэхэм колхоз губгьохэм лф зэрэашлаггэм пае «Ветеран Великой Отечественной войны» зыфилорэ удостоверенихэр кьа-фагэшшоаггэу ялэх, ау заом хэтыггэхэм ялэ фэгэкьуаггэхэм афэдэ ялэп. Сэри ахэм сачыш. Кьэлоггэн фаер ащ фэдэ тыло-викхэм япчягэи ильэс кьэс нахь маклэ зэрэхурэр ары.

Джы Хэгэгу зэошхом хэлэ-жэггэ фронтовик сыкызтегу-шылэштыр. Зигугу кьэсшы-штыр бзылфыггэ. Хэти ешлэ убзылфыггэу дзэм ухэтыныр зэрэмыпсынклаггэр, фронтым улуыныри зэрэнахь кыныжыр. Зыцлэ кьесломэ сшлэиыггэр Мыекыуапэ шэпсэу. Ар Цокэжы-лүмэ я Бубэу Хьамедэ ыпхур ары. Ар 1942-рэ ильэсым нэмыч-фашист дзэхэм Адыгейр аш-тэнклэ мзэитлу нахыбэ кьэмы-наггэу дзэм аштаггэ. Шэуджэн райвоенкоматом кыклэу кьыфа-раггэхьыггэ тхылым кьыши-лоштыггэ ильэс 18 зыныбжэ

адыгэ пшьяшгэр Дзэ Плыжыым ащэныш, ащ тетэу кьулыкьур ыхьын фаеу, ихэггэу кьэзы-ухьумэхэрэм ясатыр хэуцонэу. Етлани итхэггэаггэ гьомылапхэ зыдылыггэу мэкьуогум и 6-м ипчэдыжэ военкоматом зэрэклон фаер. Ащ фэдэу, ошлэ-дэмышлэу кьыфахыггэ тхылым зеджэм, тэрэзу итхаггэр кьыгурыуаггэп ыкн дзэм ащэныр ышлэш хьуггэп. Плызэу, ылоштыри ышлэштыри ымышлэу, тлэкьурэ зыщэс ужым ятлонэрэу еджэ-жыггэ, хэутыггэм заор зэрэ-клорэр ышхьэ кьыриггэхьа-жыггэ. Ышлэш зыклэмыху-ггэр гьэнефэггэаггэ — джырэ нэс районым бзылфыггэ ра-щыггэу, дзэм хэтын фаеу ыцлэ кьырауаггэу зэхихыггэп. «Зэрэхурэмкн, тэ тышмылгуазэу хэггэгур гузэжыоггэу лф хьаггэ. Сэ медицинэ сэнэхьат сн. Арэу зыхьуклэ, заом сэш фэдэхэри ищыклаггэх», джащ фэдэ гупшы-сэхэр пшьяшггэм ышхьэ кьы-хьаггэх.

Бубэ Мыекьопэ медицинэ учи-лищыр кьыухыггэу Хьакурынэ-хьаблэ дэт район сымэдэжыым акушеркэу лф шешлэ. Пчэдыжэ кьэс Пшычэу екыш, район гупчэм нэсы, нахыбэмкн лэ-сэу маклэ, кьэкложы. А лэ-хьаным машинэу шылаггэр зы-рыз дэдаггэ, ахэри хьылэзэщэн лфхэр ары зыфэггэзэггэаггэхэр. Лфшлэныр кьыухи, яунэ кьы-зехьажыым, дзэм зэрэщэрэр янэ риггэшлаггэп, кьыклэлэжылорэ пчэдыжыр ары зыриуаггэр. Гыггэ, кууаггэ, гьунэггухэр ным еушыыхэзэ, ераггэу зыла-ггэнаггэ. Бубэ ышнахыжыггэу Джумалдинэ заом кьыкыжы-ггэу унэм исыг. Ар Ростов дэжэ шыклоггэ заом кьышаули, дзэм кьыхатхыкыжыггэаггэ. Ышып-хьу фэшхьафггэу нэмыкн адыгэ пшьяшггэхэри дзэм зэрэщэрэм икьэбар ары аны езылоггэаггэр.

Кьыфаггэуцуггэ палэм те-фэу Бубэ Шэуджэн райвоен-коматом ращэллаггэ. Ащ игу-саггэх Кьэбыхьаблэ шыщ пшьяшггэхэу Кьэрэбыт Дзадзэрэ Нэпшлэкьуй Нюсерэ, Хьа-тыггужыкыуае шыщэу Дзыбэ Сасэ, нэмыкнхэри. А пчэдыжэ дэдэм купышхоу зэхэтхэу бзыл-фыггэхэр дащыггэх.

— Мы мафэм нэбгырэ бэклае тыхьоу Краснодар тынаггэсыггэ, — кьелотэжы Бубэ. — Тыкыз-наггэсыггэ чыплэм — пунктым бзылфыггэ заклэу, дзэм ришэ-жыаггэхэу, бэу дэсыггэ. Баку лэ-ныкьом кыкыггэ «щэфакло-хэм» (джары арашлэштыггэр) тэри, нэбгырэ заулэу тызэхэтэу таштаггэ. Азербайджан ССР-м икьэлэ шьхьалэ мэшлокьулэ ты-наггэсыггэ, тиггусаггэхэм яна-

хыбэр хэггэгум инэмыкн чыплэ зэфэшхьафхэм ашаггэх, заор зыщыклорэ фронт линием ра-ггэоллаггэхэри ахэтыггэх.

Баку кьэлэшхо, хылушггэм лус, чыдэггэ кьычлэшыплэм игупч. Хэггэгу зэошхор кьызе-жыэм, ащ дэт промышленнэ пред-приятиехэм янахыбэр дзэм ищыклэггэ продукцием икьыдэ-ггэклын фытыраггэпсыхьаггэ. Бомбэхэр, лагьымэхэр, гранат-хэр, автоматхэр, минометхэр, нэмыкнхэри кьышыдаггэкн-щыггэх. Самолет истребитель-хэу Як-3-м фэдэхэр зыщызха-ггэуцожыштыггэ предприятие дэтыггэ. Авиаавод клэу шашылггэ. Дзэм ищыклэггэ гьэстыныпхэ-щыфэ материалхэр кьыдэггэкн-ггэанхэм ягупчэу Баку шытыггэ. Дзэкллэ шьуашггэр кьыша-дыштыггэх. Ащ фэдэ чыплэр нэмыч авиацием шыухьумэггэ-ным фэшл кьэлэшхом ПВО-м идзэ щызэхашггэаггэ. Бзыл-фыггэхэр бэу зенитнэ-артилле-рийскэ дзэм хэтыггэх. Кьэбы-хьаблэ шыщ пшьяшггэу Кьэрэ-быт Дзадзэ зенитчикхэм яподраз-деление хаггэфэггэаггэ. Цокэ-жылу Бубэ гурыт медицинэ сэ-нэхьат зэрилер кьыдагыти, дзэм илазарет кьулыкьур щихьынэу аггэкьуаггэ. Ащ зылуыт мазэм кьэхьуггэу медицинэ кьулы-кьумкнэ младшэ лейтенантыцлэ кьыфашлыггэ, батальоным ифельдшерэу аггэнэфаггэ.

Бубэ кьызэрэлотэжырэмкнэ, лазаретэу зылуытхэм члэлы-ггэхэр заом кьышаулаггэхэм ащыщыггэп. Ежэ Баку климат уемысаггэмэ шэчыгуае, иггэ-мафэ фэбэ дэд, градус 30-р мафэ кьэс шылэ зэпыггэ. Япс дэгьон. Ар кьызымыкыхэрэр дзэкллэхэм ахэтыггэх, зынэггэу узыхэрэр лазаретым члэлыггэх. Хэггэгум ильэныкьо зэфэшхьафхэм кьарыкыггэ дзэкллэхэм яна-хьыбэм климатыр кьымыкылоу, уз зэфэшхьафхэр кьяуаллэшты-ггэх. Ахэм япсауныггэ икьэху-мэн, яггэхужыкы арыггэ меди-цинэ кьулыкьум эпхыггэхэм лфгыггэ шьхьалэу ялаггэр.

Фронт зэфэшхьафхэм кьаща-улэггэ дзэкллэхэр кьызыра-ггэоллэрэ госпиталыр Бубэ зылуыггэ лазаретым пэггунэ-ггэу. Ащ клэхэмэ, улэггэ хьы-лэхэм лэпылэггэу араггэ бэрэ кьыхэкыггэ. Арэуштэу шыты-ггэми, нахыбэмкн адыгэ пшьяшггэр зыфэггэзэггэаггэр лазаретыр арыггэ.

Заом ильэхьан Баку дэлыггэ дзэр зыхахьэштыггэр 1942-рэ ильэсым зэхашггэггэ ПВО-р арыггэ. Хэггэгу зэошхом фэггэ-хыггэ дзэ мемуархэу дзэпащэ-хэм атхыггэхэм кьызэрэщало-рэмкнэ, ПВО-м идзэ истребитель

авиакорпусэу 8 ыкн зенитнэ полкэу 9 хахьэштыггэ. Нэужым Закавказскэ фронтри рапхы-жыггэаггэ. ПВО-м пшэрылггэу илаггэр Баку ыкн Апшеронскэ хыггэхьунэныкьом ипромыш-леннэ чыплэхэу чыдаггэ зы-члэтхэр пыим иавиацие шыухьу-мэггэнхэр арыггэ. Нэмыщыдзэ-хэм Кавказыр аштэныш, Баку ибайныггэхэр зылаггэхьанхэу зэрэпылгыггэхэр кьадэхууггэп. Советскэ Союзым и Маршалэу Г.К. Жуковым зэритхьэрэмкнэ, мы кьалэм кьышхьащыбыбэггэ нэ-мыч авиацием шыщэу зэклэмкн ПВО-м идзэхэм кьыраутэхыггэр самолети 8.

Баку пый самолетхэр кьызэ-рэдэащтыггэхэр Бубэ дэггэу кьешлэжы. Ащ кьызэриложы-рэмкнэ, нэмыч самолетхэр чэщрэ ары кьалэм кьызышхьащыбы-бэщтыггэхэр ыкн бомбэхэр кьызырадзыхьыштыггэхэр. Про-жекторхэр зэпнэфыжыхэу, зенит-нэ артиллерийскэ установкэхэм яомакьэхэр кьэлухэ зыхьуклэ, ла-заретым имедицинэ лфышлэхэри сымаджэхэри чыунэм зэрэ-члахьэштыггэхэр, пыим исамо-лет чэщ горэм кьызэрэраутэ-хыггэаггэр дэггэу кьешлэжыкы.

Офицерэу Цокэжылу зы-луыггэ лазаретэу «Насосный» зылаггэр иныггэ, унэ заулэмэ ачлэтыггэ. Кьызэрэтуаггэу, ащ эпхыггэггэ медбатальоным ады-гэ пшьяшггэр ипэшаггэ. Сьма-джэу дзэм хатхыкыжыггэхэр члатхыкыжыхэти, ядэжэ аггэк-ложыштыггэх. ПВО-м ия 180-рэ полкэу батальоныр зыхахьэ-штыггэм бзылфыггэу нэбгырэ 600-м ехьу хэтыггэ. Пшьяшггэхэр улэшыггэхэу лэмыджхэм алу-тыггэх, лэгаплэхэм атесхэу сакьэу заплыхьэштыггэ, дзэхэр кьаггэггунэштыггэх.

— Фронт зэфэшхьафхэм кьащаулаггэхэу чэщи мафи гос-питалым кьашэштыггэхэр баггэ, — кьелотэжы Цокэжылуэм яп-хьу. — Тэ лэпылэггэу тафэхьунэу ахэм тызалыккнэ тыгу аггэузы-штыггэ. Хьулыфыггэхэм афэш-хьафггэ бзылфыггэу улаггэхэри палатэхэм ачлэлыггэх. Медсе-стра пшьяшггэхэу ыкн дзэ врач-хэу зылыакьо е зылэ пымытыж-хэр, джащ фэдэу нэмыкн улэггэ хьылэ зытелхэр кьытэхьоны-хэу кьыхэкныштыггэ. Тутын шешыштыггэх палатэ клэцым, сьд япнокн кьырадзэштыггэп. Зыгу зэклэлыхьаггэхэм уапэ-гушылэжыныр емькыггэ. Ныб-жыкнэ дэдэхэу, насыпнчяггэу кьяхьуллаггэр ашлэшхьаклоу куохэу зэрэчлэлыггэхэр тэри кьыдгурылоты, гушылэ дахэхэр ятлоштыггэ. Бзылфыггэ ула-ггэхэм ашггэхэ аггэежыу, янер-вэхэм афимытыжыхэу, члахьэ-

хэрэм кьажэхьанэхэуи хьушты-ггэ. Ахэм ялытыггэмэ, тэ псаоу тыкызызрынаггэмкнэ Тхьэм ты-фэраз.

Хэггэгу зэошхор заухым, Бубэ дзэм кьыхатхыкыжыи, кьэкложыггэ. А ильэсыр ары дзэ кьулыкьушлэу А. Медведевымрэ ежымырэ шьхьэггусэ зызэфэ-хьуггэхэр. Урыс клалэр дзэ кьу-лыкьум ильэс 26-рэ хэтыггэ, Баку дэсыггэ.

Заом ильэхьан Баку дэтыггэ дзэу ПВО-м эпхыггэм изенитнэ-артиллерие взвод ипэшаггэ. Етланэ батареом ипащэ игодзаггэ. Заор зыуцужымы дзэ кьулыкьум бэрэ хэтыггэ. Дивизионым иш-таб ипэшаггэ, илэнатлэкнэ дэ-кьуаеэз кьыхыггэ. Подполковни-кыр дзэм кьыхэкыжыфэ пол-кым иштаб ипэшаггэ. 1963-рэ ильэсым дзэм кьыхэкыжыггэ. Илаггэх ащ Жьоггэ Плыжыым иорден, медаль зэфэшхьафхэр. Буби «Хэггэгу заом иордену я II-рэ степень зилэр», медальхэу «За оборону Кавказа», «За по-беду над Германией», джащ фэ-дэу юбилей медальхэр илаггэх. Александр Мыекыуапэ ильэсы-бэрэ дэсыггэ. «Мэкьумэштехни-кэм» ихэку объединение ильэс 20-м ехурэ шылэжыаггэ, ильэс заулэ хьуггэ зышмылэжыр.

Зэшхьэггусэхэм клэлитлу ялэу Мыекыуапэ дэсых, лф ашлэ. Бубэ пенсионер, унэм ис, Мыекыуапэ иурамэу Жуковскэм шэпсэу. Кьызэрыхьухьэггэ унаггэр ячылэу Пшычэу дэсы-жэп, ышэу Джумалдини яни дунаим ехыжыггэх, яунаггэри шытыжэп, а чыплэм кьоджэ тучан шаггэуцуггэ.

Бубэ фэдэу зэошхом хэлэжы-ггэу кэнаггэхэр зырыз дэдэх ыкн жы хьуггэх. Ар Теклоны-ггэм и Мафэ тэфэу Адыгэ Рес-публикэм и Лышхьэ ильэс кьэс риггэблэггэрэ фронтовик купым гьойшае хьуггэу кьахэ-хьан зэримылэкныггэр кьы-далгыти, ветеранхэи я Адыгэ республикэ совет ыцлэкнэ кьы-фаггэшшошггэ шлухьафтыныр фэтхыжыкыггэаггэ. Тызэклэггэ бзылфыггэр гушлэбзыу, дахэу кьыппэггэокыггэ. «Шьугумэкнэ фэггэггэ» ылозэ, Тхьэ кьытфе-лэлуггэ. «Мыр коллективым пай» ылуи, сувенир кьытитыггэ. Вете-ранхэм я Адыгэ республикэ со-вет ыцлэкнэ тыфэлэло Цокэ-жылуэмэ япхьоу Бубэ псауныггэ пыггэрэ шылэкнэ-псэукнэ дахэрэ илэу дунэе нэфым бэрэ тетынэу. Ащ даклоу Адыгэ Республикэм ия 20-рэ ильэсэу кьэблаггэрэм пае тыфэггэушлэ.

ШЫМЫГГЭХЬУ Мурат.
АР-мкнэ ветеранхэм я Со-вет ипресс-секретарь.

Бэгашлэ охьу, Аскэрбий!

Юныггэм и 14-м кьахыггэ «Адыгэ макгэм» сызыхэплггэм, уисурэт, уибын-унэггэ дахэхэр ислэзггэуаггэхэти си-ггэгушлуаггэ, «тхьаеггэпсэу» есэло Шэкнэ Мирэ ыгу етыггэу кьызэрэтхаггэм пае.

Цыфэу лэпкыым ыггэрэ ыпсэрэкнэ ылэжыштыр фэзышлэу, сабыеу риггэ-джэрэмэ лэпкыыр шлу языггэлэггэу, емызэщэу чэщи мафи зилахьышлу плуныггэ-еггэдэжыным хэзышыхьэрэ Ас-кэрбий фэдэхэм, ухэтми ядахэ плон, зэ-

хэпшлыкнэ фае. Бэп ащ фэдэу адыгэ лэпкыым фэггэмкнэу, ащ идахэ кьы-рилотыкнэу, ыггэрэ ыпсэрэ илоф хэтлаггэу кьахэкырэр. Аскэрбий фэдэм уделэныр, ифэшшэщэ шыггхур фэплоныр, фэпштхы-ныр тефэ. Тхьаеггэпсэу яплонэу идахэ кьатхыггэш, ар лэпкэ нэшан — кьы-лэжыггэр епллэныр, цыфыггэм шыщ шыпкэ, ишлушлаггэ зэрэзэхашлыкырэр кьызыгурылорэм, илофшлэн нахь гуахьоу хеггэуатэ, дунаим ишлуаггэу кьышы-

клорэм еггэггүшхо. Упсаоу уидахэ ало-нымрэ дунаим уехыжэм пфалорэмрэ зэ-фэдэп, ар хэти ешлэ, цыфэу зыгу кьаб-зэу чэщи мафи илэпкэ фэлажэрэм, иггэм илофшлаггэ идахэ зэхэбггэхьыным мэхьанэшхо илэ. Сигуапэ илофшлаггэ уасэ кьызэрэфашлыггэр, исэнэхьат дэггэу зэриггэацлэрэм пае «Урысыем гьэсэны-ггэмкнэ илофшлэ гьэшлуаггэ», «Респу-бликэм изаслуженнэ клэлэггэадж» зыфи-лорэ шыггхуцлэхэр иггэ шыпккэу кьы-лэжыггэу кьыфаггэшшоаггэх.

Аскэрбий сэ сылулаггэу шыггэ, ау ситхылыггэу «Кьытферэнс ренэу тыггэр»

зыфилоу сабиймэ стхыггэм зеджэм, шлолофэу «Адыгэ макгэм» кьэтхэггэаггэ. Ащ щеггэжыаггэу сшынахыкнэ фэдэу сеплгы. Сыфэраз, лэпкыым уасэ зэрэ-фишлырэр кьызгурыуаггэ. Шлоу ыгу илыр зэкнэ кьыдэхьоу, ибын-унаггэ даг-хьэу, ильэс 65-у кьыггэшлаггэм фэдиз джыри лэкл илэу кьыггэшлэнэу сыфэ-лэло. Уитхыггэмэ бэрэ тяджэнэу, тхыггэ-бэ кьыплэкнэныу сыпфэлэло, Аскэр-бий, опсэу! Сэ Дзыбэмэ сыряпхьу, Хьа-тэжыкыуае сышчы.

ХЬАГГУНДЭКЬО Шамсэт.
Мамхыггэ.

**(КъызыкълэтыкЛорэр
Тоныгъом и 29-м
къыдэкыгъэ номерым ит).**

Ешлэ дэдэ, янэ къыриуагъэ-хэр Сусанэ къырилотжыгъэх, ау ахэр Шумафэ рилотагъэхэу зэхихыжымэ игопэщта, имы-гопэщта?

— Ежъ еупчI, — ыуагъ Светэ.

— СеупчIыгъ шъхъаеи къысиуагъэп. О Сусанэ уип-шъэшъэгъу, уишъэфэгъу, къы-уилогъэн фае, сыолтэу къысэ-пIонэу узшыгъуазэ шыIэмэ. ГушъыIэ пытэ къыосэты къызэ-рэсэпIуагъэм игугъу фэсымы-шыIнэу, — мэгуIэ Шумафэ.

— Янэ къыфидэрэп, — ащ нахъ Свети фэшыIэжыгъэп. — МахъулгэкIэ уиштерэп.

— Сыда? — къэгъуагъ Шу-мафэ. — СытхъамыкIэшъ ип-шъашъэ къысипэсырэп, ара?

Светэ джэуапыи къыIэзэ зыригъэшIы зэхъум къыфэмы-Iошъурэр Шумафэ къышIагъ.

— СыкъыкIэмыупчIэжымыи хъуштыгъ, — ыIуи, епэгъо-гъохэу Шумафэ ежъэжыгъ.

4

Нэпсэумэ япшъашъэ, Суса-нэ, дэкIуагъэу Шумафэ зызэ-хехым, апэм ышIошъ хъугъэп, ау шыпккъэу къызычIэкIым ыгъэшIэгъуагъ. ЗыдэкIуагъэу зычIэ къыраIуагъэм илгъэс 40-р къызэринэкIыгъ, ыпэкIэ шъуз иIагъ. Сусанэ нахъи фэ-дитIукIэ нахъыжъ, ятэ илэгъу. Ащ дэкIоныр пшъэшъэ къе-жъэжыгъэкIэм, дэхэ дэдэм зэрэзэ-рипэсыжыгъэр ары анахъэу ыгъэшIагъоштыгъэр.

Шыпккъэ, ЛымышъэкIэ Ан-дзаур итеплэ зыгорэ еIоллэ-гъуай. Лы ишъыгъ, плIэу шъуамбгъу, пчэнэ псыгъу, ылыпчэхэр пытэх. КъопчIэ нэшIуцI, нэгъу IукIыхъ, Iакоу кIэупхъухъагъэу пэкIэ шIуцIэ тет. «УепIэскIумэ лыи къиут-хышт» зыфалорэм фэдэу ынэ-гъушъхытIу шэплъыб. Бизнес-ым пылхэм «урысыкIэкIэ», «адыгакIэкIэ» дэджэхэрэм зэ-ряшэнэу, ежыри ахэм зэрашъ-шъыр ымыгъэгъуашъэу ышъхъац Iакоу кIэупхъухъагъ.

Андзаур ишъузыгъэр, Русы-ет, дэхэ дэдагъ, шIу ыльэгъу-штыгъ, ау инасып къыхыгъэп, пасэу, ныбжыкIэ дэдэу дуна-им ехыжыгъ. Ащ ыуж къы-мышъэжъэу илгъэс зауэрэ хэ-тыгъ. Алоштыгъэр ишъузы-гъэр шIу дэдэ ыльэгъуштыгъ-гъэти, ыгу зымыIэтыштыгъэу, ащ ыуж бзылфыгъэ горэм пIэм дыхълыныр къызшIуи-гъэшIын ымылгъэкIыштыгъэу ары.

Арэу шIэхэу Сусанэ Лымы-шъэкIэ Андзаур дэкIоныр ыгу къэзыгъэкIыгъэштыр къышIэн ымылгъэкIэу Шумафэ хэтыгъ. Нэужыр ары хъугъэ-шIагъэхэм ащыгъуазэ зыхъугъэр. Къыфэ-зыIотагъэр Сусанэ ипшъэ-шъэгъу Свет ары...

Андзаур иныбджэгъу Мы-хъамэт ыныбжъ илгъэс 40 зэ-рэхъугъэм фэшI эшхэ-ешъоу илэштым ригъэблэгъэгъагъ. Унагъом зэрэшымыхыи-р къэпшIэнэу Сусанэ Iанэм пэс-хэм ыналэ къатетыгъ, лэгъэ нэкIхэр, къупшъхъэ-лэшъхъэ-хэр Iуихыжъхэу ашъхъары-тыгъ. Зэрафыштыи Андзаур зыкIэупчIэм, Сусанэ ятэшым ышыпхъоу унагъо зилэу къо-джэ шъхъаф шыпсэурэм Мы-хъамэт ипсэогъу ипшъашъэу къычIэкIыгъ.

Сусанэ къуаджэм шыш,

ыпэкIэ Андзаур ымылгъэгъу-гъэу арэп, ау зы лъэныкъокIэ ежъ псэогъу иIагъ, зыгорэм фыреплгъэкIыным иIоф теты-гъэп. ЕтIани Сусанэ пшъэшъэ къежъэжыгъэкIэ къодыгъ, ащ ыналэ тыридзэнэу, зыгорэ угу къыфэ-кIынэу шыгыгъэп. ДжыишIагъ, пшъэшъэпкъым иуцуагъ. Ащ дакIоуи уемышлэкIэу дэхэ дэд. ЗэкIэм ыгу рыхыгъ. Ары шъхъа-ем, ащ елгытыгъэмэ ежъ лIы-жыи пIоми хъушт, зыкъызэрэ-римыпэсыжыштыи шIошъ-хъуныгъэ фыриIагъ. Ар зыди-

фын-щэжынымыкIэ ригъэ-жыагъ. Ащ фэдэу къыхэкIырэр нэмыкI фэдэкъэкIуапIэхэм апэлугъахъэзэ ибайныгъэ хи-гъахъоштыгъ. Джащ тетэу зи-гъот анахъ инэу зычIэ къыра-Iохэрэм ясатырэ хэуцуагъ. Итальян чырбышым хэшIы-кIыгъэу, тIоу зэтэтэу унэ дэ-хэшхо ишагу даригъэшIыхъагъ, иунэхэр унэгъо IэпIэ лъапIэ-хэмкIэ, дахэхэмкIэ зэтыригъэп-сыхъагъэх. Ишагу бзыуи дэбы-бэнэп зыфалорэм фэдэу гъуычI-чэу лъагэкIэ, хъырахышъэхэр

кIэшыгъор ыкIи зэрэукIыр къи-хъагъ зыкIаIорэр.

— Нан, о уикъэгъушыIаIэкIэ хэти шIу пльэгъугъэн фаеп, — янэ едэлунэу фэягъэп Сусанэ, ау ащ пэе ежъ иеплъыкIэ ным зэ-пигъэугъэп.

— Хэтэ адыгэ пшъашъэу шIу ыльэгъугъэ кIалэм дакIо-штыгъэр. Пшъашъэр псэогъу зыфэхъуштыр къыхэзыхышты-гъэр тыр ары. Ар зэплъышты-гъэр унагъоу ипшъашъэ зэры-хъащтыр бая, тхъамыкIа, кIа-лэр зыфэдэр, лIыблана, шэн

хэлъ. Зыныбжъ икIугъэ, зи-акъыл къэкIогъэ кIалэм псэ-огъу уфэхъумэ узыдигъэсэн, уиакъыл зытемыфэрэ горэхэм гу алыуиыгъэтэн ыльэкIышт. Ащ унагъоу узэрыхъагъэм узизгъэнымкIэ, ащ исхэм — гуащэм, пшыпхъухэм уякIу-нымкIэ мэхъанэ иI.

Сусанэ къыгурыIуагъ ежъ-сыд ыуагъэкIи янэ ытхъакIумэ зэримыхъащтыр, зыкIи ыгу зыфэмыкIорэ Андзаур, ятэ илэгъум, игъот зэрэным пэе дигъэкIоным зэрэфэхъазырыр. АщкIэ дао къызэрэфышIыгъэр а мафэм апэрагъэми, ауж хъугъэп. Ыгъэдэлон зэримылгъэ-кIыштыр ышIошъ зэхъум илIи Iофым хишагъ. Адыгэ шэнэм дихъыхъу апэм пшъэшъэ-кIэлэ Iофхэм ахэгъушыIэныр тым къыримыгъэкIуштыгъэми, ЛымышъэкIэ Андзаур псэогъу фэхъумэ зэрэшIоигъор къызхэ-шъыр гушIэхэр къыфидзыхэмэ ригъэкъуштыгъэмэ, нэужым занкIэу къырилоу ригъэжъэ-гъагъ. Ащи Сусанэ къызэри-мыубытырэр нэрылгъэу къы-зыфэхъум, нахъ пхъашъэу къы-жэхъахъагъ. Ятэ емыдэлугъэу алоу къуаджэм зыштыгыригъэ-гушIыIэхэу фэмыеу, ныри тыри зэдежыухъэзэ къедаохэ зэхъум, ыгу къыриIорэм пэшIуекIозэ Сусанэ ахэм яшIоигъоныгъэ афишIагъ.

Лъэш дэдэу ыгу рыхыгъэ пшъашъэр зэрэчIинагъэр ышъ-хъэ ригъэкIын ымылгъэкIэу гугъу хэтэу Шумафэ къыхы-штыгъ. ХъугъэмкIэ Андзаур зэрэмымысэр ешIапэми, ары мыхъугъэмэ Сусанэ ежъ псэ-огъу къыфэхъуштыгъэу къы-шыхъоу гучыIэ фишIыгъ. Су-сани хыеу ылытырэрэп, янэрэ ятэрэ игъоу пшъафэгъэгъу-гъэми, ыгу пэшIуекIозэ ахэм зэрядэлугъэр, ежъ фэдитIукIэ нахъыжым зэрэдэкIуагъэр фи-гъэгъушъурэп. Ар Сусанэ къы-филIэтыгъ урамым зышIыIокIэм:

— Сид, Сусан, насыпышIо ухъугъа шIульэгъуныгъэр мылгъукIэ пхъожыи, лIыжым узыдэкIом?

Шумафэ ыгу къыхэмыIэ-жымыи, ежыри лъэбэкъоу ышIыгъэм рыкIэгъожыгъа-хэти, дысэу къыфидзыгъэ гушIыIэхэр мастэу къыхъуагъэх, ау ащ гу лырыгъэгъэныр зэри-пэсыжыгъэп, ишэн диштэу пагъу джэуап къытыжыгъ.

— Сынасыпынчъэп, Тхэм ишыкуркIэ. — Ащ нахъи къыримылоу бгъодэкIыжыгъ.

5

Андзаур зыкъыIуигъаIи къыриIуагъэм Шумафэ зыкIи ежэгъахэп, фаэмэ IофшIэгъукIэ ыштэгъэу, бензинигъэхъуапIэм Iуигъэхъаштэу ары. Зэхихыгъэр зыфыхын ымышIэу ыгъэшIэ-гъуагъ, ащ фэдэ къыфишIэныр ышIошъ хъупэщтыгъэп. Ар шымыгъуазэу шытэп Сусанэ ыгу зэрэрихыштыгъэм. Ар ышIэзэ шIу къыфишIэныр ыгу къэзгъэкIыгъэштыр ары къы-фэмыгъотыштыгъэр.

— Укысэсэмэркъэу, укыыз-дэхъащыи, ара? — игъоу къы-фильгъэгъуэр къыфишIэныр ышIошъ зэрэмыхъурэр къыхэ-штыгъ Шумафэ.

— Хъау, сишъыпкъэ сэ, — ыуагъ Андзаур, — укыезэгъы-мэ неущ пчэдыжъ щегъэжъа-гъэу IофшIапIэм укыэкIон уфит.

(Джыри къыкIэтыкIошты).

ПЭНЭШЪУ СЭФЭР

АКЪЫЛЫР

НЫБЖЫЛ КЪЫДЭКЪО

Повесть

шIэжъэу ыгу зэрэрихыгъэр фыхигъэпсыным теукIытыхъэу зылажэштыгъ, ау ухэткIи зып-фэшыIэзэпытыштэп, угукIэ пшIоигъоу, къыбдэхъунэу узы-кIэхъопсырэр, гупсэф къыуи-мытэу къыздепхъакIырэр зэ нэмыIэми къыпIэкIэлэошт.

Андзаур Сусанэ урамым ыпэ къызыщэфэм, ыгу зэрэрихы-рэр фыхигъэпсыгъ. Зытешы-ныхъэштыгъэр къэхъулIагъ, ишэн диштэу пагъу джэуап къыритыжыгъ:

— Сятэ урилэгъу, псэогъу сыпфэхъуныр зэрэзэсымыпэсы-жыштыр умышIэ фэдэу ар къызэрэсэпIогъахэр сэгъэ-шIагъо. Ащ къызгъэкIырэр зыгу сырихын силэгъу кIалэхэм ахэмытэу, хэтэми къысфэу зыIорэм сыдэкIонэу сыхъазы-рэу ары. АщкIэ шъхъаIоу къы-сэпхыгъэу ары сэ ащ сызэрэп-лырэр.

Андзаур нэмыкI зэхихынэу ежагъэпты, нэутэу пшъашъэр окIаеу къызэреуагъэр шъхъа-кIоу шыхъугъэми, къызхигъэ-шъыпэнэу фэмыеу риложыныи къыгъотыгъ:

— УсшIодахэу сIуагъэ пэе ащ къыкIырэр ныIа псэогъу укысфэхъуным сышыгъугъэу. Лыжъ къатмышъэ хъугъэми пшъэшъэ дахэ ыльэгъумэ, зэ-рэшыгъугъэр шымыIэми, ыгу рехъы, «Алахъым ихъакI, сы-дэу дахэ!» еIо.

Ау ар шыпккъэп, ыгу къы-рилорэм пэшIуекIуагъ. Псэогъу къыфэхъуным теноцIыхъаным шызыгъэгъугъырэр игъот зэрэ-иныр, къыдакIомэ зыфэныкъо шымыIэу, шIоигъор имафэу ылыгъын зэрильэкIыштыр ары.

Демократхэм Совет хабзэр щагъэзыйи, тетыгъор заубы-тым, жыбгъэр къыздикIырэ лъэныкъом апэу гу лъызыта-гъэхэм, уахътэм иджэмакъэ зэ-хэзыхыгъэхэм Андзаур ашъыш. ШIэхэу къыгурыIуагъ «зэдыти-ем» иуахътэ зэрикIыгъэр, «сэ-сыер» ащ ычIыпIэ къызэри-уцуагъэр. Инасыпи къыхыгъ. Районым, къуаджэм япашэ-штыгъэхэм ашъышъэу къыхы-гъэти, ахъшэ гъэтылгыгъэ иIэу тефагъ. Ар къызфигъэфеди, бизнесым хэхъагъ. Апэу щэ-

зытешIыхъэгъэ, краскэ шIуцIа-бзэкIэ гъэлагъэмкIэ къышIы-хъагъ. Аукъодыеу шагум удэ-хъан пльэкIыштэп, къэлэп-чъэжыем хэт кнопкъэм уте-IунокIэнышъ, унэм исхэм ашъыц макъэ ебгъэлун фае. IэкIыб хэгъэгу къышашIыгъэ машинэ лъапIэ, кIэракIэ игараж чIэг.

Сусанэ зэришэнэу, Андзаур къыриIуагъэхэр, риложыгъэхэр ипшъэшъэгъу, ишъэфэгъу Светэ рилотагъэх. Свети зыгорэхэм ариложыгъ. Джащ тетэу къэ-барыр къуаджэм хэутхындза-гъэ хъугъэ. Сусанэ янэ ар зы-зэхехым, ипшъашъэ еупчIыгъ:

— ЛымышъэкIэ Андзаур ыгу урихыгъэу къуаджэм шыргъушIэхъ, шыпккъа?

— ЫчIлэ къепIоуи зэхэсэ-мыгъэх, — Сусанэ етхыуагъ. — СэгъэшIагъо ащ игугъу къызэрэсэфэшIыгъахэр, шъхъу къэмынагъэкIи сэ къысэлгы-тыгъэмэ лIыжым, сятэ илэгъ-ум псэогъу сыфэхъуныр егъашIи зэрэзэсымыпэсы-жыштыр умышIэ фэдэу.

— Ащыгъум ухэукъо, сип-шъашъ, — ыуагъ ным. — ЛымышъэкIэ Андзаур фэдэу зигъот иныр, узэхъуапсэрэ шымыIэу узылыгъын зылгэ-кIыштыр псэогъукIэ къыпфаеу шыбгъэзыеныр...

— КъапIоуи зэхэсымыгъэх, — хэкуукIыгъ Сусанэ, янэ къы-ригъэжыгъэр къеухыфэ емы-жэшъоу. — ШIу сымылгъэу-ми, байшъ лIыжым сыдэ-кIошт, ара?!

— Сид шIульэгъуныгъа зи-гугъу пшIырэр, — ипшъашъэ телхъапIэ ышIыгъэр ным зыуи къыридагъэп. — Шъо, ныбжыкIэхэм, шъушIошъ мэхъу тхакIохэм ятхылхэм къызэрэшатхырэм фэдэу пшъа-шъэм кIалэм е кIалэм пшъа-шъэм шIульэгъуныгъэу фи-шIыгъэр егъэшIэрэ, хъадыры-хэ кIожымыи зыдихыжъэу мэхъоу, ау пшIошъ гъэхъу ащ фэдэ шIульэгъуныгъэ зэрэ-шымыIэр. ШIульэгъуныгъэр зышIыIэр кIалэмрэ пшъашъэм-рэ зэрэгъотынхэм зышыкIэ-хъопсыхэрэ лъэхъаныр псэ-огъу зызэфэхъухэрэм кIэшы-гъор екIыфэ нэс ныIэп. Джары

дэйхэр къыхэмыфэхэу дахэкIэ игугъу ашIа? Зэ, тIо горэм нахъ ымылгъэгъугъэ кIалэм япшъа-шъэ дагъаIоу хъуштыгъ, тыдэ къыкIыштгъагъа шIульэгъу-ныгъэр? «УзыдэкIуахэрэм шIу пльэгъужышты». Джары ало-штыгъэр...

— А зэманыр икIыгъ, — джыри Сусанэ къэгъуагъ. — Джырэ пшъашъэхэр емыгъэзы-пагъэмэ шIу амылгъэгъурэ кIалэм пфидэкIоштхэп.

— Ащыгъум ухэукъо, — ари ным ыштагъэп. — Джы-ри япшъашъэ зыдагъэкIо-штымкIэ ны-тыхэр хэлыхъу-хъэх, ау, шыпккъэ, уахътэм диштэу джы къыдалгытэхэрэр нэмыкI хъугъэх. Джы зэплъы-хэрэр кIалэм ятэ IэнэтIэххо иIа е бизнесым хэтэу игъот ина? КIалэри ащ фэда, дакIомэ зэ-хъуапсэрэ шымыIэу ылыгъын ыльэкIышты? Ащ зи бгъэшIэ-гъон хэлэп, хэти илгыфэгъэ насыпышIоу хъумэ шIоигъу. А лъэныкъомкIэ Андзаур зыгорэ еIоллэгъуай. Игъот ины, пшIо-игъор уимафэу уиIыгъын ыльэкIышт. Ащ дакIоуи лIы лгъэгъупхъ. Псэогъу уфэхъумэ укIэмыгъожыныгъэу сэ къыс-шъхъу. Арышъ, ыгу урихыгъэ-мэ, зылэкIэмыгъэкI.

— КъызэрэпIорэмкIэ, нан, шIульэгъуныгъэр мылгъукIэ схъожышты, ара?

— Сид шIульэгъуныгъа сэлэу ужэ дэнагъэу дэмыкIырэр? — къызыпугъыжыкIыгъ ныр. — КъыосIуагъи ащ игъашIэ зэрэкIэкIыр. КIышыкъомэ якIалэ, Шумафэ, шIульэгъу-ныгъэшхо фэшIыгъэу слорэп, ау о занкIэу къысэмылошъу-гъэми, уикъэгъушыIаIэкIэ къэсшIагъ зэрэуимыджагъор. Сэры мыхъугъэмэ ар уауж имыгъэкIыныгъэкIи мэхъу, ау, гушIыIэм пэе, ащ удэкIуагъ, сыда уигъэтхыштыгъэр? Ащ елгытыгъэмэ Андзаур къызэ-рэпштэн занкI. Ощ нахъи нахъ зэрэнахыжъыр арымэ, ар дэгъу нахъ, дэеп. Пшъэшъэ ныбжыкIэр, джыри емышIэ-шIумышIэр ежъ нахъи илгъэс зыбгъупшIыкIэ нахъыжым дакIомэ нахышIоу адыгэмэ зэралгытэрэм узэгупшысэн

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

Къыдзыгъэкырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ ИофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхьаIэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхьалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслан

Редактор
шхьалэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыжъ
зыхьырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур

Редакциер
зидэщылэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыжъ зы-
хьырэ секретары:
52-16-77.
E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын ИофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлыгъ-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чыпIэ гъэоры-
шлэл, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зышыхаутирэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4272
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2387

Хэутыным
узшыкIэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышыкIэтхэгъэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

ЛЪЭПКЪ ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

УзышIогъэшIэгъоным уегъэлъапIэ

Дунаим щыцIэрыIо
къэшъокIо ансамблэу
«Налмэсым» иоркестрэ
къыригъэлорэ лъэпкъ
мэкъамэхэм тхьакIумэр
агъашIо. Пщынаохэр
нэплъэгъум итыхэшъ,
уядэлэу пшIоигъоу гупшы-
сэм узэлъештэ.
Iэпэпщынэр
«къэзыгъэгущыIэу» арти-
стмэ ахэтыр Цэй Аслъан.

— КIэлэгъэджэ макIэп сиIа-
гъэр, — еIо Цэй Аслъан. — Вла-
димир Волобуевыр, Александр
Быковыр, нэмыкIхэри сщыгъуп-
шэхэрэп. Адыгэ лъэпкъ музыкаль-
нэ Iэмэ-псымэхэр зыхэт купыр
республикэ телевидением зыщызэ-
хашэм Иоф щысшIэнэу сырагъэ-
блэгъагъ.

— Iэпэпщынэр къыхэп-
хыныр зэрэхъугъэр къэо-
шIэжъа?

— ИскусствэхэмкIэ республикэ
колледжым сыщеджэзэ Владимир
Волобуевым Iэпэпщынэр къыси-
гъэлэгъугъ, мэкъамэхэр къызэ-
резгъэIощтхэм сытыригъэгущыIо
шIоигъоу къысэушъыигъ.

— Пщынао ухъунэу уфэя-
гъэба?

— Пщынэр ары зыфэзгъасэ-
щтыгъэр, ау Iэпэпщынэм сщи-
хыхыгъ. А лъэхъаным «Налмэ-
сым» ихудожественнэ пашэу шы-
тыгъэр Къулэ Амэрбий. Ансамб-
лэм саштагъ, дэгъоу къызэрэспэ-
гъокIыгъэхэм фэшI Iэпэпщынэм
ишъэфхэр нахъ куоу зэгъашIэхэу
сыфэжъагъ. Ирыгъу Зэлимэ орке-
стрэм ипэшагъ.

— Артист цIэрыIохэу Нэ-
мытIэкъо Аслъан, Къулэ
Мыхъамэт, Къулэ Мирз,
НэмытIэкъо Риммэ, Алы-
бэрд Адам, нэмыкIхэр
пчэгум къызиыхэхэкIэ му-
зыкъу къекъугъалорэм
къыдашъоштыгъэх. Ащ
фэдэ артистхэм уадэлэ-
жэныр къина?

— Исэнэхъат хэшIыкI ин фы-
зиIэм, цIыфхэм агъэлъэпIэрэ ар-
тистхэм Иоф адапшIэзэ, зыогъасэ.
ЯкъэшъуакIэ улышплъэзэ, еджа-
пIэм ушыIэу къызыщыогъэхъу.
Къашъоу «ЗэфакIом» удежъуызэ,

Москва, IэкIыб хэгъэгумэ уащыIэу
тиартистхэм яIэпэлэсэныгъэ зэра-
гъэшIагъорэр зыплъэгъукIэ, сы-
дым ар ымыуаса!

— Тилъэпкъ искусствэ
аныхъуу къэзыгъэбаирэм
укытегушыIэ сшIоигъу.

— Ижырэ лъэхъаным лъэпкъ
мэкъамэу аусыштыгъэр икъоу непэ
зэхэтымыхырэми, тиискусствэ бай
дэдэу зэрэщытыр тэшIэ. Сисэнэ-
хъат сшIогъэшIэгъонымшъ, Iэпэ-
пщынэм, шыкIэпщынэм, къамы-
лым, нэмыкI музыкальнэ Iэмэ-
псымэхэр зэрэтищыкIагъэхэм на-
хьыбэрэ тытегушыIэ сшIоигъу.

— Аслъан, сиупчIэ тэрэ-
зэу къыбгъурылонэу сыфай.
IэпэпщынэмкIэ мэкъамэ-
хэр къеогъалох, ау артист
цIэрыIо ухъугъэмэ хэтэ
къыозылоштыр?

— Нурбий, зыфапIорэр сэшIэ.
Оркестрэм ухэсэу IэпэпщынэмкIэ
орэдышъор зэрэбгъэжъынчырэм
фэшI концертным чIэсхэм укъамы-
лэгъуныкIи пшIэхэштэп. Пщына-
ор е шъонтырыным теорэр нахъ
псынклэу яIэпэлэсэныгъэкIэ пчэ-
гум къышэлъагъох. Искусствэм
хэшIыкI физиIэмэ сиIофшIэн къа-

гурэIо, фольклорым ехьылIэгъэ
къэбар гъэшIэгъонхэм татэгущыIэ.

— Ансамблэу «Мыекъуа-
пэ инэфылъэхэм» пщы-
наоу ухэт, «Налмэсым»
Iэпэпщынаоу уриI. Ахэр
зэогъапшэхэ?

— Лъэпкъ искусствэм ушыла-
жъэ зыхъукIэ сэнэхъат зэфэ-
шхьафмэ зафэбгъэсэныр нахьы-
шIу. «Налмэсым» «Удж хъураер»
къышIы зыхъукIэ пчэгум сыкъы-
щэшъо, орэд къэсэIо.

— США-м, Тыркуем, Си-
рием, Иорданием, Герма-
нием, Польшэм, Ливием,
Москва, Ленинград хэ-
кум, нэмыкIхэм уащыIагъ.
Адыгэмэ яискусствэ уасэу
къыфаширэм ор-орэу
уегупшысэу уахьтэ къыо-
кIугъа?

— Илъэс 16 хъугъэу «Налмэ-
сым» сыхэт. Ансамблэм дахэу
къыпэгъокIых. Адыгэ шъуашэр
ашIогъэшIэгъонэу цIыф макIэп
къытэкIуалIорэр. «Налмэсыр» ду-
наим зэрэщыцIэрыIом сырэгущыIо.
АшIомыгъэшIэгъон зыхъукIэ ура-
гъэблэгъэштэп. Тиконцертхэм къы-
зэряжэхэрэм сыщыгъуаз.

— «Налмэсым» нэмыкI
ансамблэ ухэтынэу
уфаеба?

— Сыфаеп. Ныбджэгъубэ шы-
сиI. УилъапIэр пхъожьыныр къез-
гъэкIурэп, сишэнэп.

— Iэпэпщынэр, шыкIэ-
пщынэр, нэмыкI лъэпкъ
музыкальнэ Iэмэ-псымэ-
хэр зыхэт орэдыIо ансам-
блэ Адыгеим иIэп. Ащ
уигъэгумэкIырэба?

— IэпэпщынэмкIэ сэш нэмы-
кIэу орэдышъор къезгъалорэмэ са-
кIырыплъы сшIоигъу, ау тилэхэп.
Ансамблэу зыфапIорэр жьым фэ-
дэу тищыкIагъ. Тикомпозитормэ
орэд дэхабэ аусыгъ, ау макIэу зэ-
хэтэхых.

— «Налмэсыр» зызэхэ-
щагъэр мыгъэ илъэ 75-рэ
мэхъу. Ащ зыфэшъогъэ-
хьазыра?

— Адыгэ Республикэм ия 20-рэ
илъэс фэгъэхьыгъэ мэфэкI зэхэхъэ-
мэ тахэлэжъэ. «Налмэсым» июби-
лей кIымафэм хэдгъэунэфыкIышт.
Художественнэ пашэу Къулэ Мы-
хъамэт, ансамблэм идиректорэу
Бэстэ Азмэт къызэрэталуагъэу, кон-
церт гъэшIэгъонхэр тилэштых.
Адыгэ Республикэм икъэралыгъо
гъэлэсыкIэ зэрэпытэрэр искусствэм
къыштыгъэуатэ.

— Уилахьылхэр Еджэр-
къуае щыщых, Мыекъуапэ
ушэпсэу. Уизыгъэпсэфы-
гъо уахьтэ гъэшIэгъонэу
огъакIуа?

— Сыхъатым уеплъызэ Иоф
пшIэныр къесымыгъэкIоу уахьтэ
къысэкIу. Лъэпкъ искусствэм упы-
лныныр сэнэхъат гъэшIэгъон.

— УикIэлэцIыкIухэм ар
къагурэIуа?

— СабыитIу сиI, Рустемрэ Ру-
сланрэ. «Мыекъуапэ инэфылъэхэм»
ахэхъанхэу загъэхъазыры, «Налмэ-
сым» иконцертхэм яплъых. Искус-
ствэм зыкъышагъотынкIи пшIэхэ-
штэп.

— УилофшIэн гушIуагъо
хэбгъуатэзэ, уиунагъо
инасып зыдэплъэгъужъу
ушыIэнэу пфэтэIо.

— Тхъауегъэпсэу.
Сурэтым итыр: Цэй Аслъан.

Футбол. АР-м июбилей фэгъэхьыгъ

Адыгэкъал, Блащэпсын, Инэм

Тиресубликэ илъэс 20 зэрэхъурэм
фэгъэхьыгъэу футболымкIэ зэхэцэгъэ
зэнэкъокъухэр аухынхэмкIэ ешIэгъуи-
тIу къэнагъэр. Хэтэ Адыгэ Республикэм
и Кубок зыхьыштыр? Адыгэ Республи-
кэм ичемпион хъуштыр шъошIа?

«Адыгэкъал» — Инэм»

Адыгэкъалэрэ Инэмрэ якомандэхэр непэ Мыекъуа-
пэ щызэдешIэштых. ЗэлукIэгъур сыхьатыр 11-м ста-
дионэу «Юностым» щаублэшт. ТекIоныгъэр ешIэгъум
къышхьдэзыхырэ Адыгэ Республикэм ичемпион хъушт.

«Блащэпсын» — Инэм»

Адыгэ Республикэм футболымкIэ и Кубок икыдэхын
фэгъэхьыгъэ зэнэкъокъур гъэшIэгъонэу къуаджэхэм
ащыкIуагъ. Финалым хэфагъэхэр республикэм иста-
дионэу «Юностым» щызэдешIэштых.

— Чэпыогъум и 4-м, сыхьатыр 15-м зэлукIэгъур
Мыекъуапэ щаублэшт, — еIо зэнэкъокъум исудья шхьа-
Iэу Пэнэшъу Махьмудэ. — Блащэпсынэ командэ дэгъу
ыугъоигъ. Инэм ифутболистхэри Кубокым яшъыпкъэу
фэбэнэштых. Арышъ, чэпыогъум и 4-м зэлукIэгъур
гъэшIэгъоны хъуштэу тэгугъэ.

АР-м физкультурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет
зехищэгъэ зэнэкъокъухэм яплъы зышIоигъохэр бэ мэ-
хъух. Къуаджэхэм къарыкIыштхэм загъэхъазыры.
ЕшIэгъухэр гъэшIэгъонэу орэкIох, нахъ лъэшыр терэкIу.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сатыр зауэлкIэ

Илъэс ИофшIэгъухэр

Адыгэ Республикэм и Камер-
нэ музыкальнэ театру Хъа-
нэхъу Адам ыцIэ зыхьырэмрэ
АР-м и Къэралыгъо филармо-
ние исимфоническэ оркестрэ-
рэ яилъэсыкIэ ИофшIэгъухэр
аублагъэх.

Чэщдэс

Общественнэ движению
«Адыгэ Хасэм» иныбжыкIэ
къутамэ «Чэщдэс» зыфиIорэ
зэхэхэр Ионыгъом и 29-м Мые-
къуапэ щызэхышагъ.

«Налмэсыр»
рагъэблагъэ

Ансамблэ цIэрыIоу «Налмэ-
сыр» Мыекъопэ районым ыкIи
Мостовским концертхэр къа-
щитынэу рагъэблэгъагъ.